

1.

Lélekjelenlét

A mentálhigiéné szükségessége az iskolában – kinek a feladata a lelki egészség védelme? –
Béczi Csilla írása

7.

Diákszemmel

Kazinczyt érem? –
Csinta Áron írása

10.

Lélekjelenlét

Mire figyeljen a szülő a gyermek hallását illetően? –
Nagy Szilárd írása

14.

Láthatár

Hogyan lehetne operabaráttá tenni a fiatalokat? –
Fodor Enikő beszélgetése Csermák Zoltán zenei szakíróval

18.

Láthatár

Ferde fordítódsi –
Molnár Judit írása

21.

Lélekjelenlét

Kamaszkori diszlexia és iskolai kudarc –
Kiss Judit írása

23.

Szülői szemmel

Leválási kísérleteim –
Gergely Edó írása

24.

Hivatalos

3.

Diákszemmel

Két diák, két vélemény –
Nagy Andrea és Markó Balázs írása

8.

Iskola és kultúra

„A művészeti nevelés miatt más vízióink volt a világról” –
Kiss Judit írása

12.

Fotóriport

A szamosújvári és környéki magyar gyerekek iskolája –
Tóth Orsolya képriportja

16.

Iskola és kultúra

„Mindenfajta zenében a minőséget kell keresni” –
Kiss Judit beszélgetése Fekete Miklós kolozsvári zenetanárral

20.

Tanterem

Minisatellit üdítősdobozban –
Bíró Blanka írása

22.

Magánterület

Életem –
László Noémi verse

Fotó: Fehér Árpád

ISSN 2065-9725

ÁRA 3,5 LEI

- **A román nyelvet magyar iskolában is meg lehet tanulni!**

Eddig a magyar iskolákban úgy tanították a román nyelvet, hogy nem fejlesztették a gyerekek hétköznapi román nyelvű kifejezési képességét. Ez végre megváltozott. Az új oktatási törvény előírja, hogy a magyar gyermekeknek külön, szakszerűen átgondolt tantervvel, nem anyanyelvként tanítják a románt.

Tudatosítanunk kell emellett, hogy románul jól érteni és beszélni nem elsősorban az iskolában lehet megtanulni. Azok a magyarok, akik jól tudnak románul, főleg iskolán kívül, játszótársaktól, tévéből és más módon tanulták meg ezt a nyelvet.

- **Az anyanyelven való tanulás előnyös**

A gyerek azon a nyelven tud a legjobban tanulni, amit először tanult meg: anyanyelvén. Sőt, az anyanyelvén tanított fiatal más nyelveket is, így a románt is jobban elsajátítja, magabiztosabban használja.

- **Bennünket, magyarokat számos közös kulturális élmény köt össze, és ezzel az élményvilággal a gyerek a magyar iskolában találkozik**

János Vitéz, Ludas Matyit, Toldi Miklóst, a természeti és történelmi legendákat, kedvenc regényeinket, verseinket, dalainkat a magyar iskolában szerettük meg. A román iskolában a gyerek nem ismeri meg gyerekkori hőseinket, távol marad mese- és mondavilágunktól, számára idegen lesz mindaz a felbecsülhetetlen érték, ami összeköt bennünket, magyarokat.

- **A magyar iskola nem kerül több pénzünkbe!**

Sokan azért választanak a gyerek számára román iskolát, mert a magyar iskola valamilyen többletköltséget jelent, például az utaztatás miatt. Legtöbbször a magyar iskola nem kerül többbe, de ha valamiért mégis igen, tudni kell, hogy a rászorulóknak számos támogatási lehetőség áll rendelkezésükre.

www.rmdsz.ro

EDU-PROFESOR tanároknak 3 modul, összesen 90 kredit

A Babeş-Bolyai Tudományegyetem Tanárképző és Pedagógia és Alkalmazott Didaktika Intézete a CNFP által akkreditált képzéseket hirdet tanároknak.

CNFP akkreditáció: az Oktatási, Kutatási, Ifjúsági és Sportminisztérium 3285/17.02.2012. számú rendelete alapján.

I. modul: *A didaktikai tevékenységek tervezése, szervezése és értékelése*, 30 kredit

II. modul: *Menedzsment és kommunikáció*, 30 kredit

III. modul: *Információs és kommunikációs technikák*, 30 kredit (csak román nyelven)

A továbbképzési program a fentiekben megnevezett 3 modulból áll. A modulok értéke egyenként 30 kredit. A képzések modulonként szerveződnek, tehát nem kell mindkét modult elvégezni, mert az egyes modulok egymástól függetlenül, külön is felvehetőek, s modulonként is kiadható a képzést igazoló oklevél.

Célcsoport: tanárok

Beiratkozási feltételek:

A képzésre jelentkezés szándékát e-mailen lehet jelezni a következő címen: szalassy@gmail.com.

A jelentkezési lap letölthető a <http://dppd.ubbcluj.ro/mag/honlaprol>, de igényelhető e-mailen is a fent megjelölt címen.

Képzési helyszínek: A képzés lehetséges helyszínei a

beiratkozni szándékozók választása szerint: Kolozsvár, Marosvásárhely, Szatmárnémeti, Székelyudvarhely. Képzést csak azon a helyszínen indítunk, ahol legfeljebb 25 fő jelentkezik. Ellenkező esetben – a jelentkezések függvényében – átszervezzük a programot, és a képzésre jelentkezőket tájékoztatjuk a lehetséges helyszínekről és feltételekről.

A képzés *költségtérítéses*. (Utazási és szállásköltséget nem téríthetünk).

Időtartama: modulonként 91 óra, ezt helyszíntől és a jelentkezők számától függően összevontan (szeptember folyamán 11 nap folyamatosan) vagy hétvégenként tarthatjuk.

Ütemterv: Szeptemberben a *Menedzsment és kommunikáció* programmal kezdjük a képzést. Azon tanárok, akik részt vesznek e modul tevékenységein, előnyben részesülnek a következő modulra való beiratkozáskor. A következő modul időpontját a II-es modul résztvevőivel való közös egyeztetés alapján döntjük el.

Jelentkezési határidő: június 10.

A program részletes leírása EDU-PROFESOR címen a fent jelzett honlapon olvasható, illetve igényelhető a megjelölt e-mailcímen is.

dppd.ubbcluj.ro

Kiskereskedelmi ár (50 példány alatt): 3,5 lej/szám
Nagykereskedelmi ár (50 példány fölött): 3 lej/szám

Megrendeléseiket az mko@communitas.ro e-mail címen, a 0264-44-14-01-es telefonszámon vagy postán fogadjuk.

Címünk: Redacția Magyar Közoktatás, Fundația Communitas, Str. Republicii nr. 60., 400489 Cluj-Napoca, jud. Cluj
Nr. cont.: RO61RNCB0106026613610006 deschis la Banca Comercială Română Cluj-Napoca
Adóazonosító szám (Cod fiscal): 10411135

A havilapot postai úton vagy a megyei tanfelügyelőségeken keresztül juttatjuk el Önhöz. A lap ellenértékét postai utalvánnyal vagy banki átutalással kérjük a fenti bankszámlaszámra utalni. A megrendelés bármelyik formája (szelvény, telefon, e-mail) csak az átutalási bizonylat számával együtt érvényes. (Az átutalási bizonylaton szerepeljen a megrendelő neve és a kifizetés jogcíme.)

Kiadja a Communitas Alapítvány • Főszerkesztő: Kiss Judit
Kiadói titkár és műszaki szerkesztő: Fülöp Zoltán • Tipográfia: Könczey Elemér
Olvasószerkesztés és korrektúra: Demeter Zsuzsa
Felelős kiadó: Lakatos András
Telefon: 0040-264-44-14-01
e-mail: mko@communitas.ro
Redacția Magyar Közoktatás, Fundația Communitas, Str. Republicii nr. 60.
400489 Cluj-Napoca, jud. Cluj

A kiadvány megjelenését a Communitas Alapítvány teszi lehetővé.

A mentálhigiéné szükségessége az iskolában – kinek a feladata a lelki egészség védelme?

Manapság, bár nagyon sok szó esik az egészséges életmódról, mégis meggyőződésem, hogy az egészséges életmód kifejezést nem csak az étkezés, a sportolás és a trendi dolgok jelentik. Ugyanis ha valamilyen oknál fogva felborul az ember lelki egyensúlya, akkor a test is megbetegszik. Felgyorsult világunkban az elvárt társadalmi szerepek egyre nagyobb alkalmazkodási képességet kívánnak, nemcsak a felnőttől, hanem a gyermektől is. Ennek megteremtése, fenntartása nem könnyű feladat. Az elmúlt évtizedekben sokat hangoztatott lelki egészség, mentálhigiéné fogalmának sokféle meghatározása létezik, hiszen a lélek egészségét megannyi tényező befolyásolja. A mentálhigiéné nem más, mint lelki egészségvédelem, amely a mindennapi életben gyakran előforduló problémák, krízishelyzetek, konfliktusok megelőzésére helyezi a hangsúlyt. Ugyanakkor magában foglalja az elsődleges megelőzést, valamint az önsegítést is. A mentálhigiéné eredeti küldetése a primer prevenció, és a társadalom lelki egészségének védelme. Ez természetesen a mentálhigiéné szakember munkáját is meghatározza. Újabb meg újabb személyeket és családokat, gyermekeket, szülőket kell bevonnia a mentálhigiéné munkába, sőt úgy tud a leghatékonyabban segíteni, ha egy közösség problémáival és annak fejlesztésével is foglalkozik.

Ha az iskolai mentálhigiénéről beszélünk, fel kell tennünk a kérdést, hogy *kinek a feladata a lelki egészség megőrzése*: a családé vagy az iskoláé is? Mikor, hány éves kortól kell elkezdni a lelki egészség védelmét? Milyen alapvető dolgok szükségesek ennek megteremtésére? Talán akkor járunk a legközelebb a válaszhoz, ha azt mondjuk, hogy mindenkinek feladata a lelki egészség megőrzése. Elsősorban a családnak, aztán az iskolának és olyan civil szervezeteknek, amelyek ezt tűzték ki célul. Statisztikai adatok bizonyítják, hogy sok ember (köztük gyermek is) éli úgy a mindennapjait, hogy közben lelki problémákkal küszködik, de nem kér szakembertől segítséget.

- „Gyakorló pedagógusként naponta találkozom olyan diákokkal, akik szoronganak, mert nem tudják megoldani problémáikat.”

A kezdeti lelki probléma így gyakran depresszióvá, szorongássá vagy más komoly betegségé alakulhat.

Gyakorló pedagógusként naponta találkozom olyan diákokkal, akik szoronganak, mert nem tudják megoldani problémáikat. Lázadnak és „háborút” vívnak a gyermek és felnőtt társadalommal, mert sem kezelni, sem megoldani nem tudják konfliktusaikat. Egyszerűen azért, mert soha nem is tanulták meg kezelni azokat. Például egy 7. osztályos fiúnak az első reakciója az, hogy támad és így védekezik. Az ő esetében teljesen mindegy, hogy mi a beszélgetés apropója. De ha az ember türelemmel megpróbál vele egyfajta kapcsolatot teremteni, hamar kiderül, hogy a kommunikációs probléma oka a családi háttérben keresendő. Adott esetben egy 13 éves diák is olyan lelki terheket cipelhet, amelyek a családi problémákra, neveltetésre vezethetők vissza, és amit egymagában nem tud

megoldani. Csak esetleg arra lehet képes, hogy önmaga előtt görgesse azt hosszú éveken át.

Úgy gondolom, hogy a legfontosabbnak a gyermekek stabil személyiségének a kialakítása kellene lennie, hogy merjen szembeszállni az egészségtelen környezeti hatásokkal. Megtanítani a gyermeket arra, hogy jó konfliktuskezelő legyen és jó kommunikációs készséget alakítson ki. Felhívni a figyelmét arra, hogy alapvető igénye legyen az egészséges életmódra – ami egyben a lelki egészséget is jelenti.

Az iskolai mentálhigiéné jelentőségét az egyre erősödő versenyhelyzet, az állandó megfeleléskényszer, a mindig változó követelményrendszer támasztja alá. Ezek a jelenségek nem csupán a diákokra, hanem a pedagógusokra is egyre nagyobb lelki terhet rónak. Annak érdekében, hogy mind a diák, mind a tanár

kiegyensúlyozottabb legyen – így a teljesítménye és az iskolával kapcsolatos munkához való hozzáállása is jobb legyen –, figyelmet kell fordítani a lelki egészségre is, amely nemcsak az intézményes keretek közötti munkára, hanem a magánéletre is kihat. A lelki egészség megőrzésében vagy visszaszerzésében szerepet kap mint módszer a „segítő beszélgetés”, amely jótékonyan hathat a gyermekek kiegyensúlyozottságára.

„Jó, ha a gyermek szabadnak érzi magát, az is nagyon jó, ha lehetőséget adunk neki személyisége kibontakozására. De figyelembe kell vennünk azt is, hogy a korlát nemcsak akadályozza a szabad mozgást, hanem biztonságot is ad, sőt, meg lehet benne kapaszkodni.”

Ma, amikor különböző nevelési stílusok látnak napvilágot, a pedagógiának egyértelműen azt az álláspontot kell képviselnie, ami a mentálhigiénét helyezi előtérbe. A mai szülők közül néhányan azt vallják, hogy nem kell „korlát” a nevelésben. Vallják és hirdetik, hogy ne akadályozzák a fejlődő gyermeket korlátok semmiben, hadd bontakozzék ki a személyisége. Szerintem is jó, ha a gyermek szabadnak érzi magát, az is nagyon jó, ha lehetőséget adunk neki személyisége kibontakozására. De figyelembe kell vennünk azt is, hogy a korlát nemcsak akadályozza a szabad mozgást, hanem biztonságot is ad, sőt, meg lehet benne kapaszkodni. Biztonságérzetet ad a gyermeknek, ha tudja, meddig mehet el, ha világos számára, mit tehet meg nyugodtan, kellemtelen következmények nélkül, és mi az, ami veszélyes lehet vagy amivel környezete nemtetszését váltaná ki. A különböző nevelési stílusokat figyelembe véve a fejlődépszichológia meggyőzően bizonyítja, hogy a gyermeknek biztonságra van szüksége ahhoz, hogy pszichés fejlődése kiegyensúlyozott legyen. (Hámori szerk. 2006)

Fontos szerepet kap az *iskolai mentálhigiénében a prevenció*, amelynek az egyik leghatékonyabb módszere itt is a beszélgetés. A gyerekekkel való beszélgetésben is érdemes figyelembe venni a „rogersi” alapelveket, mint az empátiát, a feltétel nélküli elfogadást, a non-direktivitást, valamint a hitelességet.

Azt tapasztalom, hogy a serdülők nehezen tudnak a felnőttektől segítséget kérni, ezért nem várhatunk arra, hogy a kamasz kezdeményezzen egy beszélgetést a problémáiról. Éppen ezért, kulcsfontosságú lehet az a bizalmas viszony, amit a tanárok kialakíthatnak a diákokkal, melyben a problémák megoszthatóak egymással. Ha a tanulók elfogadó, empatikus hozzáállást és őszinte érdeklődést tapasztalnak, könnyebben megnyílnak és kérnek segítséget. Ha már megvan a jó kapcsolat, akkor el is tudják fogadni a segítséget.

Úgy gondolom, hogy ezeknek a céloknak az eléréseihez szükség van a mentálhigiénés többlettudással rendelkező pedagógusok alkalmazására. Mivel a pedagógusoknak a személyiségük a munkaeszközük, ezért is elengedhetetlen számukra a saját lelki egészségük karbantartása. Olyan emberekre van szükség, akik tisztában vannak a kompetencia határaival, ezáltal a megfelelő segítséget nyújtó intézmény iránt felkeltik a szülők, illetve a diákok motivációját. A pedagógus soha nem öncélúan irányítja a rábízott gyerekeket, hanem meghagyja azok szabadságát. Abban érvényesül a hatása, hogy a tényleges tevékenységével, érzékenységgel, célirányos döntéseivel és eljárásaival lehetővé teszi a nevelőmunka olyan gyakorlatait, amely a rábízott személyek kibontakozását teszi lehetővé. (Buda 2003)

A gyakorlatban is megvalósítható mentálhigiénés program az osztályfőnöki óra keretei között lehetséges. Ma az iskolákban a lelki egészség prevenciója és megőrzése elsősorban az osztályfőnöki órákon történik. Általában az év elején már úgy állítjuk össze az osztályfőnöki órák témáit, hogy figyelembe vesszük a gyermek személyiségfejlődésének adott szakaszát, a korának megfelelő érdeklődési körét stb. Az előre felépített egyéves terv szerint az osztályfőnöki órákon szó van: önismeretről, kommunikációs készségekről, a családról, a személyes minőségi kapcsolatok megteremtéséről,

ápolásáról, az élet értékéről. Olyan témák is előkerülnek, amelyek esetleg otthon tabunak számítanak. Például szerelem, szexualitás. Diákjainak az osztályfőnöki óra a kedvenc óráik közé tartozik, éppen azért, mert különböző témákat körbejárva nyíltan beszélhetnek problémáikról, gondjaikról. Úgy mondhatják el gondolataikat, hogy közben teljes elfogadást éreznek, és a kialakult beszélgetésben, ő maga jöhet rá a helyes megoldásra. Mindez játékos módon történik. Úgy íródik bele a memóriájába, mint elfogadható mérce.

Azt tapasztalom, ha a diákok elfogadást, megértést éreznek, akkor nyíltan beszélnek problémáikról. Pozitív előrehaladásnak tartom, ha a diák nyíltan beszél szorongásáról, fé-

„Mivel a pedagógusoknak a személyiségük a munkaeszközük, ezért is elengedhetetlen számukra a saját lelki egészségük karbantartása. Olyan emberekre van szükség, akik tisztában vannak a kompetencia határaival, ezáltal a megfelelő segítséget nyújtó intézmény iránt felkeltik a szülők, illetve a diákok motivációját.”

lelmeiről. De az is előfordulhat, hogy a tanár szemében a tanuló problémája semmiségnek tűnik (például nem kapta meg a tej- és kifliadagját, vagy valamelyik társával konfliktusba keveredett, mert az csúfolta őt), a tanár akkor sem bagatellizálhatja el a dolgokat. Mindenekelőtt segítenünk kell, hogy a diák átlássa a helyzetet, és uralni tudja az adott situációt. Apró lépésekkel megtaníthatjuk a mai diáktársadalomnak, hogyan teremtheti meg, és őrizheti meg lelki egészségét.

BÉCZI CSILLA
a zilahi Mihai
Eminescu Általános
Iskola vallásánára

Két diák, két vélemény

Két diák, két nézőpont, két élmény. Három iskola, három helyszín és az ezekhez kapcsolódó három vélemény. Meseszám a hármas szám, viszont a szövegekből minket – olvasókat megszólító, körvonalazódó élmény annyira valóságos, őszinte, amennyire valóságos lehet egy ötödikes, hatodikos diák tollából. Mindkét szöveg kiindulópontja a bukaresti Ady Endre Líceum, a sajátos státusával, hangulatával, otthonosságával, távolságával. Kettős szempontból, irányból közeledünk, illetve távolodunk ettől az iskolától: az élménybeszámoló írója Kolozsvárról, az erdélyi magyar kulturális fellegről, fővárosból szemléli a bukaresti iskolát, tér vissza ide a tantárgyverseny élményével, megtartó erejével a tarisznyájában, míg a másik szöveg írója igazi, őszinte gyermeki csalafintasággal és bravúrral ragadja

meg a két világ, két régió, két léthelyzet leglényegesebb különbségeit, természetesen a távolságtartás biztonságából. Mi – pedagógusok, felnőttek – pedig fontos tanulságokat szűrhetünk le ebből a két szövegből: a szórvány, valamint a tömbmagyarság gyermeki megélését, átélését, amiben megszűnnek a felnőtt közeli-távol, kevés-sok viszonyítási alapok, és a valós tolerancia, a sikerélmény, a tapasztalat-tapasztalás erkölcs- és emberformáló ereje a maga teljes pompájában tündököl. Dicsérendő a két diák irodalmi próbálkozása, annál is inkább, mert mindketten a bukaresti „szórványból” örökölték át a magyar nyelv varázsát, szépségét.

De hagyjuk a szövegeket beszélni, érvényesülni. Jó olvasást!

Emlékezetes tantárgyverseny

Nagyon vártuk már a Mikes Kelemen Magyar Nyelv és Irodalom tantárgyverseny kolozsvári országos eseményét, mert a tőlünk több száz kilométerre fekvő erdélyi kulturális fellegr nagyszerű programokat kínált a versenyzőknek, és persze sok új barátot.

Anna-Mari már volt tavaly is ezen a versenyen. Akkor sok embert megismert, és most jólesett a találkozás a régi barátaival is. Én most jutottam először, mivel csak ötödikes vagyok. Annyira vártuk már az utazást, de amikor megtudtuk, hogy se hálókocsival, se közös fölkeében nem utazhatunk, eltűnt a mosoly az arcunkról... Egy olyan 1994-es rendelet van még mindig érvényben, miszerint az ilyen versenyekre történő utazáskor csak a gyorsvonatra szóló jegyek árát térítik meg... Akár viccesnek is mondhatnánk azt a kiabálást, ahogyan az iskolánk tanárai veszekedtek a tanfelügyelőségen dolgozó könyvelővel, aki nem akarta elfogadni, hogy ha az Interregio nevű vonat gyorsvonatnak felel meg, akkor annak az árát fizessék ki az intercitty vonat árából, mert mi csak azzal tudunk hazautazni Bukarestbe... Amikor megérkeztünk, nem valami barátságos idő fogadott bennünket. Rettentően hideg volt Bukaresthez képest, esett az eső. Én meg is betegedtem.

De ezek a bosszúságok mind elröptek azon sok szép dolgok mellett,

amelyeket láttunk, hallottunk, tapasztaltunk ezen a tantárgyversenyen.

A megnyitóünnepély az Egyetemiek Házában és a Báthory István Elméleti Líceumban elragadtatással töltött el. Gyönyörű volt a diákkórus, a színdarab és a népdalokat éneklő lányok is.

„Nagyon vártuk már a Mikes Kelemen Magyar Nyelv és Irodalom tantárgyverseny kolozsvári országos eseményét, mert a tőlünk több száz kilométerre fekvő erdélyi kulturális fellegr nagyszerű programokat kínált a versenyzőknek, és persze sok új barátot.”

Szombaton korán keltünk, reggeliztünk, és megírtuk a Báthory Líceumban az olimpiadolgozatot. Délután az 5–8. osztályosok interaktív városnézésen vettek részt, ízelítőt kaptunk a középkori Kolozsvárból. A 9–12.-nek egy izgalmas irodalmi előadást tartottak és ezután kolozsvári kortárs költőkkel találkoztak. Este elmentünk a Kolozsvári Magyar Operába, ahol megtekintettük *A brémai muzsikuskok* című előadást. Vasárnap kirándulást szerveztek a diákoknak

és kísérőtanároknak Válaszútra, ahol megnéztük a Kallós Zoltán gyűjteményből álló múzeumot, aztán megcsodáltuk a bonchidai Bánffy-kastély romjait (sajnos, hullott a hó és nem tudtunk sokat maradni), Szamosújváron az örmény templomot (a csodálatos Rubens-festménnyel!), és Széken a református templomot meg még két tisztaszobát. Ezután visszatértünk Kolozsvárra, ahol a dolgozataink értékelése következett (a 8,15-ös jeggyel nem voltam, nem vagyok megelégedve, de majd megmutatom én jövőre!!). Aznap este díszvacsorát rendeztek a diákoknak és táncstet a Napoca Szállóban a Paprika Rádió társaságában. Hétfőn délelőtt volt a díjkiosztó ünnepség a Kolozsvári Magyar Színházban, amit lekéstünk, mert nem tudtuk, hogy hol van... Déliben indultunk haza. Fájó szívvel búcsúztunk el a barátainktól és Kolozsvártól... Hiányozni fognak az ott szerzett barátok, a szuper szálloda, amit úgy hívtak Hanul Fulton, a remek programok stb... és persze a kincses város: Kolozsvár!

Sok mindent tapasztaltunk ezen a versenyen, és sok élménnyel gazdagodtunk, amiket soha nem fogunk elfelejteni!

NAGY ANDREA
a bukaresti Ady Endre
Líceum,
5. osztályos diákja

Iskolából iskolába

Az a helyzet, hogy az első öt osztályt a bukaresti magyar nyelvű Ady Endre Középiskolában jártam, hatodiktól pedig átjöttem Marosvásárhelyre, a Bolyai Farkas Líceumba, és így megismerhettem ezt is, azt is. Persze, arról beszélhetünk, hogy vajon mennyire könnyű iskolát váltani. Velem ez megtörtént.

Hogy hasonlítsam össze a szórványiskolát a Bolyai Farkas Líceummal? Hát, akármennyire ugyanaz a nép, a nyelv, sok a különbség. Ha be akarom ezeket

No, de most egy picit azért kövessük itt, Vásárhelyen is a napomat:

Reggel van. Holtfáradt vagyok, mert tegnap tízig a házit végeztem. Hat óra harminc. Pislogok néhányat, majd az órára nézek. Úgy felugrom, hogy majdnem beverem a fejem a plafonba! Hisz messze vagyok a sulitól! Leszaladok a lépcsőn, és amíg minden dolog kész, már 7:28. Sietni kell. – Amint látjuk, elég messze lakom a sulitól. De tovább, a suliban:

– Tanárnőnek tisztelettel jelentem, osztályunk létszáma 26 és ma... nem hiányzik senki.

– Jó.

Az esetek 99.9%-ban felelés következik, egy rendes óra. Mindig új leckét veszünk.

Látja, kedves olvasó, az órákat itt komolyabban veszik (örülök!). Hát itt többet, sokkal többet fogok tanulni. Joggal mondom! Egyszer visszamentem a régi suliba (látogatni), és hát rájöttem, mi-

Fotó • BIRÓ ISTVÁN

• „A Bolyaiban, minha azt hallanám 100-as hangerővel: — VIVA LA LIBERTA!”

mutatni, legjobb egy napot (iskolait!) leírni.

Reggel felkelek. Hú, hat óra negyven perc! Ah! Semmi baj. Fekszem még egy kicsit.

– Balu! Kelj fel! – jön be apu.

– Jó’ van, na! – aztán apu kimegy reggelit készíteni. Nagy nehezen felkelek, kimegyek, reggelizem, végül megcsinálom mindent, készen vagyok. 7 óra 40. Nem baj, közel vagyok a sulhoz. – Ugye látják, kedves olvasók, közel laktam az iskolához. De nem ez a lényeg. Lássuk tovább, az iskolában:

– Jahj, szia.

– Szia!

– Bună Cristî!

– Bună! – Stop. Itt a kakukktójas! Románok. De nem teljesen. Csak félig. Már az is nagy dolog, hogy Cristi exbarátom megtanult magyarul.

Merthogy a szórványban senki sem volt teljesen román. Esetleg félig.

– Szia.

– Szia.

– Szia.

– Szia. – Aztán megbeszélünk néhány érdektelen dolgot a barátaimmal, és elkezdődik az óra.

De folytassuk ismét a szórványiskolában:

Bejön a tanárnő (biológia). Az osztály feláll, de olyan lelkesen, mint mikor a kocsmáros hallgatja a részegek bajait.

– Jó napot kívánok!

– Jó napot! – Majd vagy egy rendes óra lesz, vagy mint az esetek 70%-ban, elbeszélgetünk a 9.-es tantárgyról.

Térjünk vissza Vásárhelyre (ahol még nem kezdődött el az óra):

– Ülj le, Tomi. Üljetek le, vagy felírlak! CSEND! – üvölti a napos. Majd bejön a tanár (magyar):

– Sziasztok. – mondja a tanár.

– Jó napot kívánok!

Ilyen nagyon „vicces” osztálytársaim voltak. Híjj, ezek elcserélték a fizikaórát! Az egyik kedvenc órát! Mintha hasba rúgtak volna. Nem csoda, hisz ez egy családi iskola, mindenki ismer mindenkit. Így ez a művellet nekik könnyű volt. Ők csak 150–200-an vannak. Tényleg kevesen vannak a 2000 emberhez képest.

Na, még egy dolgot kell elmondanom, hiszen a nap többi része nem iskola: azt az érzést, amikor nincs utolsó óra. Az Adyban:

– Jó. Szép.

– Örülünk.

DE, a Bolyaiban, minha azt hallanám 100-as hangerővel:

– VIVA LA LIBERTA!

MARKÓ BALÁZS
a marosvásárhelyi
Bolyai Farkas Líceum
6. osztályos diákja

Kazinczyt érem?

47. Kazinczy-verseny, Győr. Élménydús volt, az biztos. Gyönyörű hely, jófej emberek, elérendő cél, de szórakozás is. Egyben volt.

Sepsiszentgyörgy (Brassót leszámítva) a legtávolabbi hely, ahonnan versenyzők érkeztek – persze Vajdaság is messze van, de ők legalább vonatoztak. A lényeg, hogy mi reggel fél hétkor elindultunk és magyarországi időszámítás szerint háromnegyed kilenckor meg is érkeztünk. Laza tizen négy óra zötykölődés mikrobusszal. Lényeg, hogy ott voltunk, már előre kisorsoltak, regisztráltunk, vacsoráztunk. Korábban sose ettem gulyáslevest tepertős pogácsával. Jó volt. Szobatársaim úgy fogadtak, mint megkerült utazót. Örültem, hogy egyből ilyen nagyjából szimpatikus emberekkel találkozom.

Másnap, reggeli után a Kazinczy-szobor megkoszorúzása következett. Megfigyeltem, hogy az ember lába egyenesen arányosan fárad a beszéd (vagy az egész rendezvény) unalmasságával. Aztán jött az izgis rész: megkezdődött a verseny. Visszamentünk a suliba, én a gimnáziumi 1-es csoport 21-es számú versenyzője lévén a könyvtárba kerültem. Sorszám szerint zajlott a választott szövegek felolvasása, a 20-as után szünet. Itt azért bestresszeltem, de azért jól sikerült a választott szövegem: Lászlóffy Aladár: *Atlantiszaink*. A forduló végeztével átöltöztünk – merthogy addig mindenki feszített az elegánsban –, ebédeltünk, lazítottunk picit. Aztán kezdődhetett az írásbeli, ami a *Szép magyar beszéd* versenyen abból áll, hogy kapunk egy néhány mondatos szövegkikélt, amelyben a Beszélni néhez! jelrendszerével kellett bejelölni a hangsúlyokat, szüneteket. Erre fél óra állt nagyjából a rendelkezésünkre, de mindenki befejezte 15 perc alatt. Délután városnézés vagy bármi egyéb, vacsora után beszélgettünk a szobatársaimmal, jól éreztük magunkat, úgy éjjel fele le is feküdtünk.

Másnap jött a következő forduló, a kötelező szövegek felolvasása. A csoportot ugyanott vágták el, mint előző nap, azzal a különbséggel, hogy most más irányba: a 21-esről kezdve felfele, majd az eleje. Szóval középsőből első lettem. Örültem neki, mert így hamar túlestem rajta. Húsz perc felkészülési idő után kezdtem, a szöveg Wacha Imre tanár úr írása volt: *A helyes kiéjtés néhány kérdéséről*. Ebéd után kiültünk a Rába-partra, egy kis sörözés is belefért. Fél négytől volt a kiértékelő, ahol elmondták, melyek voltak az általános hibák. A jelölések és a választott szövegek értékelője még jó is volt – Kerekes Barnabás tanár úr nagyon szépen és jól beszélt –, a kötelező szövegekre azonban abszolút semmitmondó és fölösleges. Vacsora, majd színházlátogatás volt a soros program, Fenyő Miklós és Tasnádi István *Aranycsapat* című musicaljét láttuk. Szép volt, jó volt, bár én annyira nem szeretem a musicaleket. A terem viszont lenyűgöző, hatalmas, gyönyörű, modern.

És hát az eredményhirdetés másnap. A tanárnő mondta, hogy ha netán kihívnának, legalább zakót vegyek. Én ott ültem ügyesen a helyemen, várakoztam, térdemen a zakó, egyszer csak: akik gimnáziumi egyes kategóriában Kazinczy-érmet nyertek, Csinta Áron, Mikes Kelemen Főgimnázium... Úgy mentem ki átvenni az érmem, hogy a zakó félig lógott rólam, kifele menet rángattam magamra – remélem, a tanárnő nem haragszik, bár nem valószínű, hogy igen. Aláíratlak velem papírokat

a nyereményemről, aztán kiderült, hogy iskolatársammal, Molnár Beával mindketten nyertünk, tehát a tanárnőnek két érmese lett. Ilyen még nem volt a pályafutása során, mondta, érmese már igen, nem is egy, de hogy mindkét felkészített diákja nyert volna, olyan még nem. Úgyhogy az ő arca is olyan volt, hogy ihaj!

Nagyon jó tapasztalat volt, és főleg hatalmas eredmény. Most örülök.

CSINTA ÁRON
a sepsiszentgyörgyi Mikes Kelemen
Főgimnázium 10. osztályos diákja

A mindennapi pedagógiai gyakorlatban alkalmazható stratégiák

Módszerek gyakorlatközelben

A Pedagógia és Alkalmazott Didaktika Intézet tagjai aktívan részt vesznek az oktatást támogató kiadványok szerkesztésében, nyomdai előkészítésében.

E kiadványok között jelentős szerepe van annak a kezdeményezésnek, amely *Gyakorlatközelben* címmel sorozatot indít a közoktatás színvonalának emelése, a mindennapi pedagógiai gyakorlatban alkalmazható korszerű stratégiák, módszerek ismertetése jegyében. Ezen kiadványok

megvalósítása érdekében 2011 májusában pályázati felhívást intéztünk a romániai magyar óvodapedagógusokhoz. Olyan gyakorló óvodapedagógusok jelentkezését vártuk, akik integrált tevékenységeik során rendszeresen alkalmazták a projekt módszert, s erről írásban be is tudnak számolni. Előnyben részesítettük az egyéni pályázatokat, de intézmények pályázatát is elfogadtuk. Az óvodai tanterv hat integrált témakörébe illeszkedő eredeti projekt témák kidolgozását vártuk. Felhívásunkra hat megyéből (Kolozs: 8, Szatmár: 5, Hargita: 28, Kovászna: 3, Bihar: 3, Maros: 6) összesen 53 alaposan kidolgozott pályamunka érkezett be. A 21. század modern technológiája lehetővé tette, hogy kisebb települések pedagógusaihoz is eljuthasson a pályázati felhívás híre, s így ők is bemutathatták munkájukat. A hat megye nagyobb városából, illetve kisebb településekről is – Csíkszentdomokos, Parajd, Nyárádremete, Ditró, Magyarországot, Szamosújvár, Atya stb. – érkeztek projektek. A legkedveltebb témák a meséhez, az őszhöz (a gyümölcsökhöz) és a környezetvédelemhez kapcsolódtak.

A szakszerűen összeállított projektek segítséget nyújthatnak azok számára, akik pályakezdő pedagógusokként még bátortalanok, bizonytalanok. Azt sem szabad azonban figyelmen kívül hagyni, hogy – habár a projektpedagógia sikerének titka az alapos dokumentáció összeállítása –, a lényeg mégsem a szép papírmunka, hanem a megvalósítás, a gyermekek által megélt élmény, a valódi tapasztalati tanulás. A projektmunkákhoz csatolt sok-sok fénykép bizonyítja, hogy az erdélyi magyar óvodákban gyermekeink szép élményekben részesülnek. Köszönet illeti ezért a lelkes óvónőket!

Sajnos, a kiadvány terjedelmi korlátai nem tették lehetővé az összes pályamunka megjelentetését, így háromtagú bíráló bizottság (Szász Judit, Péter Lilla és Szabó Thalmeiner Noémi) értékelése alapján ez a gyűjtemény 34 projektet mutat be.

Könyvünk első része a projekt módszer elméleti kereteit körvonalazza, a módszer tanuláselméleti hátterét, az aktuális óvodai tantervben elfoglalt helyét, jellemzőit,

- „A szabad tevékenységeknek, játékoknak, valamint a személyes fejlődést célzó tevékenységeknek is kiemelt jelentőséget tulajdonítunk.”

egyedi sajátossága az, hogy kivitelezésükben az elméleti és gyakorlati megközelítés egyaránt érvényesül, azaz pályázati keretben a gyakorló tanárok, tanítók és óvodapedagógusok az adott kötet témája szerinti írásait is megjelentethetik. Ugyanennek a sorozatnak a keretében tervezzük megjelentetni a tanárok, tanítók és óvodapedagógusok sikeres fokozati dolgozatait, hisz ezáltal olyan szakmai fórumot biztosíthatunk, amely a pedagógusok osztálytermi munkájával kapcsolatos tapasztalatcserére ad lehetőséget, ezáltal is pótolva a szakmai dialógus eddigi hiányosságait.

1. Megjelent kiadványok: Barabási Tünde – Demény Piroska – Stark Gabriella (szerk.): *Gyakorlatközelben. A projekt módszer óvodai alkalmazása*. Ábel Kiadó, Kolozsvár, 2012. ISBN 978-973-114-152-7. Oldalszám: 324.

Amint a címben is jeleztük, gyakorlatközelbe kerül a kötetben a projekt módszer óvodai alkalmazása. Célunk

„A szakszerűen összeállított projektek segítséget nyújthatnak azok számára, akik pályakezdő pedagógusokként még bátortalanok, bizonytalanok. Azt sem szabad azonban figyelmen kívül hagyni, hogy – habár a projektpedagógia sikerének titka az alapos dokumentáció összeállítása –, a lényeg mégsem a szép papírmunka, hanem a megvalósítás, a gyermekek által megélt élmény, a valódi tapasztalati tanulás.”

alkalmazásának módszertani kérdéseit vizsgálja. Az elméleti alapvetés szerzői a Pedagógia és Alkalmazott Didaktika Intézet oktatói: Barabási Tünde, Stark Gabriella és Demény Piroska.

A második rész a gyakorlati alkalmazást tartalmazza. Ennek keretében olyan projektek részletes bemutatásával szembesülhet az olvasó, amelyek a már említett pályázati felhívás „nyertes” munkái. A projekteket integrált témakörök szerint csoportosítottuk:

I. Ki vagyok? Kik vagyunk? témakör projektjei: Boszorkányok, Eljött a szüret, itt van...

II. Mikor, hogyan és miért történik? témakör projektjei: A világ csodái, A kenyér meséje, Fűben-fában orvosság, Az alma, Őszi gyümölcsök, A dió, Találtam egy falevelet, Fák, Szeressük a fákat!, A golya, Kicsi fészken a tojás, kicsi mégis óriás, A gyapjú, Hulladékkezelés – újrahasznosítás az óvodában, Zöld hét, Egy szebb és egészségesebb holnapért! Kis környezetvédők nagy munkában, Édes ős, Gyalogolj, biciklizzl, Különböző kerekék, Égitestek. Bolygók. Csillagok, Űrutazás, Csillagcsoportunk csillaga.

III. Hogyan fejezzük ki érzelmeinket? témakör projektjei: Mese, mese, mátká... Bátran, Tigrissel! Bogyó és Babóca, Anyák napja felvirradt...

IV. Hogyan tervezünk és szervezünk meg egy tevékenységet? témakör projektjei: A könyv, Mentsük meg Meseországot!, Mi vagyunk a mesterek, ügyes kezű emberek

V. Élet a földön témakör projektjei: Az emberek által lakott föld, Bogarak, rovarok, kételtűek, „Zümmögők és röpködők”, Gyerekek! Óvjuk a természetet! A láng, Bogarak, rovarok élete, A katicabogár

VI. Mi vagyok? Milyen szeretnék lenni? témakör projektjei: Kalandozás a mesterségek világában, Mesterségem címere. Mesterségek régen és most

„Elsősorban gyakorló pedagógusoknak ajánljuk ezt a gyűjteményt. Használata során javasoljuk, hogy az egyes projekteket ötletként, javaslatként kezeljék, adaptálják saját csoportjuk pedagógiai jellemzőihez, feltételrendszeréhez.”

A tematikus tömbök mindegyikét megelőzi a témakör bemutatása, valamint a lehetséges projektjavaslatok felsorolása, majd ezt követi a tanterv valamely integrált témakörébe szerveződött, kidolgozott projektek bemutatása. A gyakorlati tevékenységben közvetlenül is alkalmazható projektek szerkezetüket tekintve azonosak. Minden projekt bevezető része feltünteti a megvalósításhoz szükséges időtartamot, megjelöli a felhasználható erőforrásokat, a projekt célját, a projekt térképét, a kialakítandó ismereteket, attitűdöket és készségeket problémaeltár formájában. Megtalálhatók az együttműködő partnerek, a produktumok. A tervezett tevékenységek tapasztalati területek szerinti részletes bemutatása konkrét segítséget nyújt a pályakezdő pedagógusoknak. A pályamunkák többsége – a pályázati felhívás szerint – a szabad tevékenységeket nem mutatja be. Ez a tény nem azt sugallja, hogy csak a

tapasztalati területek szerinti tevékenységeket tartjuk fontosnak a projekt során. Természetesen a szabad tevékenységeknek, játékoknak, valamint a személyes fejlődést célzó tevékenységeknek is kiemelt jelentőséget tulajdonítunk, viszont ezek tervezése és megvalósítása nagymértékben függ a helyi adottságoktól, a gyermekcsoport sajátosságaitól.

„Minden pedagógusnak szakmai meggyőződéssel ajánljuk, aki elfogadó és befogadó, aki úgy gondolja, hogy tanulhat mások munkájából, gondolataiból, ötleteiből. Minden pedagógusnak, aki már úton van, aki most indul és annak is, aki még várakozik, vagy készül az útra.”

ítól stb. Terjedelmi korlátok miatt is ezek átgondolását az alkalmazó pedagógusokra bizzuk, és egyben igyekezzünk elkerülni a kész projektreceptek nyújtásának csapdáját. A projektleírások a megvalósítás tapasztalatainak tömör összefoglalásával zárulnak.

A kötet újdonsága, hogy a projektek értékelése nemcsak a hagyományos lektorálási formában történt. Az óvodai gyakorlatban történő kipróbálásuk, illetve tapasztalt hatékonyságuk minden bizonnyal felülírja az elméleti bírálatokat. A gyakorlati megvalósításról készült pedagógiai tapasztalatok leírás általi tudatosítása segítette az anyagok további finomítását, formálását, a projektek korrekcióját.

Elsősorban gyakorló pedagógusoknak ajánljuk ezt a gyűjteményt. Használata során javasoljuk, hogy az egyes projekteket ötletként, javaslatként kezeljék, adaptálják saját csoportjuk pedagógiai jellemzőihez, feltételrendszeréhez. A pályamunkákat beküldő óvónőknek ezúton is köszönjük a „jó gyakorlatok tapasztalatcseréjét”, mely által hisszük, hogy megkönnyítjük az óvodapedagógusok napi felkészülését, munkáját. Minden pedagógusnak szakmai meggyőződéssel ajánljuk, aki elfogadó és befogadó, aki úgy gondolja, hogy tanulhat mások munkájából, gondolataiból, ötleteiből. Minden pedagógusnak, aki már úton van, aki most indul és annak is, aki még várakozik, vagy készül az útra.

2. Tervezett kiadványok:

a) A Pedagógia és Alkalmazott Didaktika Intézet oktatói által összeállított elméleti és gyakorlati javaslatokat nyújtó második kötet: *Gyakorlatközelben: Az iskolaelőkészítő osztály fortélyai*

b) Pályázati keretben a gyakorló pedagógusok bevonásával:

Ambrus Ágnes, Péter Lilla, Stark Gabriella: *Té mit választanál? Választott tantárgyak elemi osztályban.*

c) I-es fokozati dolgozatok előkészítése, szerkesztése és kiadása:

Lakatos István: *Nosztalgia-szemináriumok. Irodalomolvasás.*

DR. DEMÉNY PIROSKA
a BBTE Pedagógia és Alkalmazott
Didaktika Intézetének adjunktusa

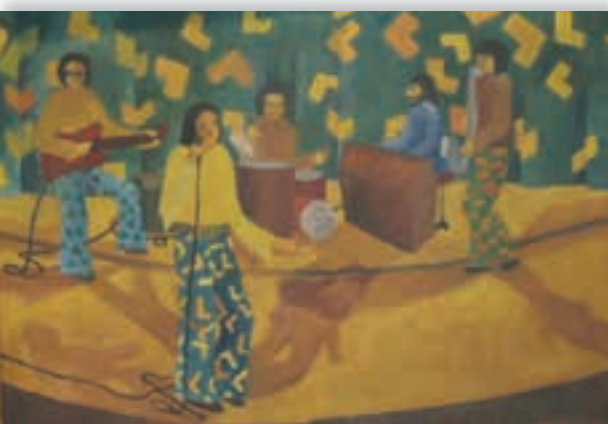

A kézdivásárhelyi Nagy Mózes Elméleti Líceum

„A művészeti nevelés miatt

A 332 éves kézdivásárhelyi Nagy Mózes Elméleti Líceum április végén jubileumi kiállítással ünnepelte képzőművészeti tagozata fennállásának negyvenedik évfordulóját. 1973 márciusától minden tanév végén évről évről tárlat keretében mutatták be a rajztagozatos diákok munkáit, idén a 2010-ig végzett egykori rajztagozatosok alkotásaiból nyílt közös tárlat az Incze László Céhtörténeti Múzeumban. A jubileum tiszteletére kiadvány jelent meg, amelyben az iskolában tanító képzőművészek, művészettörténészek, valamint az iskola volt diákjai méltatják a jubiláló intézményt. „Az évek során a vizuális művészetek terén viszonylag élményszegény kisvárosban egyre több olyan fiatal majd felnőtt jelent meg, akik megtanulták a művészi kifejezés technikai eszközeinek sokrétű használatát, a színek és vonalak egymáshoz igazítását, amelynek révén új formai és tartalmi jelentések születhettek. Megismerkedtek játékos feladatokon keresztül a plasztikai gondolkodásmóddal és nyelvvel” – összegez Jánó Mihály művészettörténész. Az iskola egykori diákja, Vargha Mihály szobrászművész, a sepsiszentgyörgyi Székely Nemzeti Múzeum igazgatója úgy fogalmaz: „a művészeti nevelés miatt valahogy más víziónk volt a világról, másként, kreatívabban gondolkodtunk a környezetünkről.”

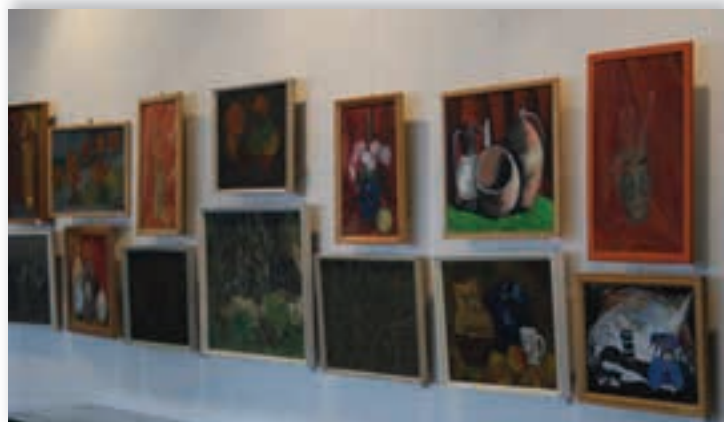
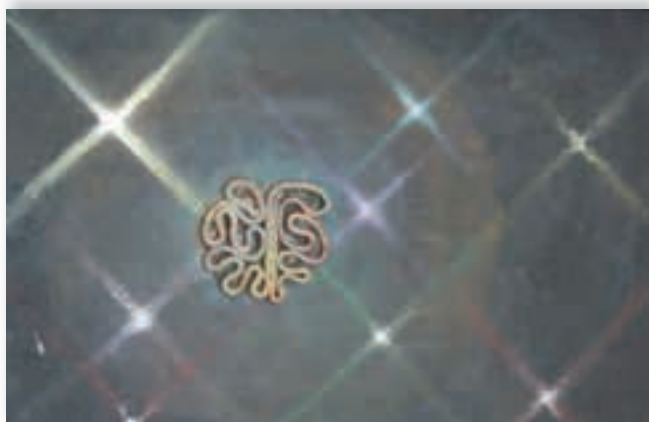
képzőművészeti tagozatának jubileumi kiállítása

más víziónk volt a világról”

A képzőművészeti tagozatnak otthont adó gimnázium épületében a nyár folyamán teljesen felújítják a rajztermet, elválasztják a festészet-, grafika- és szobrászattermeket, és egy kiállítóhelyiséget is kialakítanak.

A kantai iskola második emeletének egyik szögletében található a rajzterem, ahol immár negyven éve működik a képzőművészeti tagozat. A tehetséggondozás, művészeti nevelés intézményét Kosztándi Jenő és Katalin művész házaspár alapította, majd Vetró András szobrászművész és Vetró Bodoni Zsuzsa grafikus csatlakozott hozzájuk – ők oktatták évtizedeken keresztül a felnövekvő nemzedéket. A Kosztándi és Vetró művész házaspáron kívül Vetró Bodoni Barnabás, Németh Katalin, Sárosi Csaba, Koszta Ervin és Bakó Kinga tanított, illetve tanít a tagozaton. A művészeti diákok képzése 5. osztálytól indul, felvétellel, és 8. osztályig tart. A rajzteremben évtizedek óta lázas alkotómunka zajlik, rajzolnak, festenek, mintáznak, tanulmányoznak, komponálnak a diákok, elsajátítják a grafika, a festészet, a szobrászat műhelytitkait és az egyetemes művészettörténetet. Munkáikkal számtalan kiállításon, pályázaton vesznek részt határon innen és túl, Budapestig, Sydneyig vagy éppen Tokióig, ahol díjakat, dicséretek és értékes könyvjutalmakat nyernek.

KISS JUDIT

FOTÓK: BARTOS LÓRÁNT, FARKAS EMŐD

Mire figyeljen a szülő a gyermek hallását illetően?

A hallás hiánya kihat a beszéd kialakulásának folyamatra, így nagymértékben hátráltatja e folyamat természetes kibontakozását, súlyosabb esetekben le is állítva azt. A minél korábbi közbelépés (halláskárosodás mértékének megállapítása, hallókészülékkel való ellátás, fejlesztés) által behozható a beszéd területén észlelt lemaradás vagy ideális esetben a fejlődés természetes ütemével való együtt haladás.

Hallás- és beszédfejlődés

A hallás fokozatos fejlődésével alakul ki a beszéd, amelynek megvannak a jól meghatározott stádiumai. Ezek egymásra épülve, fokozatosan válnak érthető beszéddé. A még teljes függőségben élő újszülött folyamatosan – hatalmas fejlődésen átmenve – fejlődik értelmesen kommunikáló, önállóan gondolkodó és tanuló lénné az iskolás korig. Ebben a nyelvtanulási folyamatban a hallott nyelv megértése mindig megelőzi az expresszív nyelv fejlődését. Jelen írásomban nem célom a fejlődés összes állomásainak részletezése, inkább a születés utáni első hónapokban – a hallás és beszéd szempontjából fontos – történő változásokat emelném ki. Így az élet első három hónapjában a csecsemő reagál a hangokra (mosolygással, mozdulatlansággal, meglepődéssel, fejforgatással), felismeri az anya beszédhangját. Az első kommunikációs eszköze a sírás, majd elkezdi más hangot is kiadni (gögcicselés, gurgulázás). A következő három hónapban a hang fokozatosan értelmet kap, elkezdve tárítani a jelentéssel (pl. alkalmanként reagál saját nevére), hangváltozásokra reagál, figyel saját hangjára. Vokalizál, válaszadásként a beszédre, ezzel fejezi ki szükségleteit, akaratát. Változatosan kezdi használni a hangadást (ezzel kifejezve örömet és elégedetlenségét). Ha a fél éves kor utáni három hónapot nézzük, ami a hallás- és beszédfejlődést illeti, megállapítható, hogy ebben az időszakban már pontosan beazonosítja a hangforrást, felismeri a családtagok neveit, figyeli a mások közötti párbeszédet, egyre gyakrabban áll meg tevékenysége közben, reagálva a „nem” felszólításra. Elkezdődik a gagyogás, egy mássalhangzót és egy magánhangzót tartalmazó szótagokat használ. Az első év utolsó két hónapjában egyre több szóhoz rendel jelentést. Megfigyeli a saját és mások hangját és már képes távolról lokalizálni a hangokat. Alkalmanként egyszerű utasításokat hajt végre (pl. tedd le, add ide stb.). 4 vagy több szótagos halandzsát használ – rövid mondatokat mint szerkezeteket –, igazi szavak nélkül. Számos, más által használt hangot és szótagot utánoz. Elkezdheti használni az első szavakat, pl. apa, baba, pá-pá stb., amit aztán a felnőtt segítségével – a megerősítés által – jelentéssé alakít, egyre több új szóval gazdagodva.

Mikor indokolt a hallásvizsgálat?

A fentiekben ismertetett, a hallás- és beszédfejlődésre jellemző változások természetesen az átlagon alapulnak, lehetnek kisebb ingadozások, eltérések, de mint útmutató, elfogadható megállapításokat tartalmaznak. Kiemeltem az első hónapok történéseit, mivel ebben az időszakban (főleg az első életév második felében) nyilvánvalóvá válhat az esetleges hallássérülés. Ha nem történik meg a gyermek élete első napjaiban a hallásvizsgálat (és ez gyakori, főleg ha nem volt addig a családba erre előzmény, és a terhesség alatt sem volt semmi olyan fertőzés, ami indokoltá tenné ezt), a szülők gyanútlanul nevelik gyermeküket. Gyanújuk egy két-

- „Az első év utolsó két hónapjában egyre több szóhoz rendel jelentést. Megfigyeli a saját és mások hangját és már képes távolról lokalizálni a hangokat.”

évesnél kisebb gyermek esetében megalapozott lehet, ha a gyermek nem reagál a zajokra, zörejekre, beszédre. Fontos jel lehet az is, ha feltűnően figyel a beszélő szájmozgását, arcát. Jellemző lehet az is, ha hangosabban játszik a játékokkal, hangosabban beszél. Nagyobb gyermek esetében a hangirány-tévesztés jellemző viselkedés lehet. Gyakoriak a visszakérdezések, ezért sokszor meg kell ismételni a mondatokat. Nehezen érti a beszédet, főleg, ha egyszerre több hangforrás is működik. Hallássérülésre utalhat a beszédhibák tartóssága, a gyermek szegényesebb szókincse, nyelvtanilag hibás használata.

„Fontos jel lehet az is, ha feltűnően figyel a beszélő szájmozgását, arcát. Jellemző lehet az is, ha hangosabban játszik a játékokkal, hangosabban beszél. Nagyobb gyermek esetében a hangirány-tévesztés jellemző viselkedés lehet. Gyakoriak a visszakérdezések, ezért sokszor meg kell ismételni a mondatokat.”

Mivel az első hónapokban a hallássérült gyermek is ad hangokat, gurgulázik, gügyög – a legkisebb gyanú sem merül fel az esetleges halláskárosodás meglétére. Akkor kezd nyilvánvalóvá válni, hogy valami nem a természetes módon történik a gyermek fejlődésében, amikor a gagyogni kezdő csecsemőnél lassan abbamarad a gagyogás, a beszédfejlődés leáll. Mivel magyarázható ez? Éppen az előzőekben tárgyalt hallás-beszéd fejlődésének szoros kapcsolatával: a kisgyermek utánozza a hallott hangokat, így egy hallássérült csecsemő esetén – mivel az auditív inger kiesik – nem utánoz, fokozatosan elmarad az addigi hangadás.

Kockázati tényezők

Ugyanakkor fontos tájékozódni a rizikófaktorokról is, amelyek megléte esetén nagyobb valószínűséggel jelentkezhet a hallássérülés. Születéskor 3 alatti Apgar-érték, veleszületett rendellenességek, magzati korban ért mérgezések (gyógyszerek, alkohol, kábítószer stb.), a családban előforduló fiatalkori hallássérülés, 1500 g alatti születési súly, a terhesség és/vagy születés alatt fennálló hipoxia (oxigénhiány), súlyosabb fertőző megbetegedések (pl. meningitis – agyhártyagulladás, encephalitis – agyvelőgyulladás, komolyabb vírusos fertőzések, pl. CMV-fertőzés). Hallássérült gyermeket nevelő szülők beszámolójából kiderül, hogy sokszor (a felsorolt rizikótényezők hiányában) gyermekük hallásvesztését a gyógyszeres kezeléseknél tulajdonítják, vezető helyen az antibiotikumok kezelése állnak. Megtörténhet, hogy a gyermek túl érzékeny ezekre az orvosságokra, vagy egyszerűen túlada-golás miatt jelentkezik a hallássérülés.

Ha a szülőnek a legkisebb gyanúja is felmerül arra nézve, hogy a gyermeke nem megfelelően reagál a hangokra, utasításokra stb., kérje szakember segítségét. Megtörténhet, hogy nem a szülő, hanem például a logopédus figyel fel arra, hogy bizonyos hangokra nem reagál, megfelelő

fejlesztő gyakorlatok nyomán sem képes különböző hangokat differenciálni stb. Ezekben az esetekben egy hallásmérés pontos képet nyújthat a gyermek hallásáról. Jó elvégezni egy hallásmérést egy súlyos beszédhibás gyermeknél már csak azért is, hogy kizárható legyen az esetleges hallásvesztés.

A háziorvos által kiállított küldőpapírral jelentkezhet a szülő egy fül-orr-gégészeti klinikán (ezt főleg csecsemők, kisgyermekes esetében fontos igénybe venni, mivel itt tudnak olyan méréseket végezni, amelyek nem igénylik a gyermek aktív közreműködését – altatással végzett mérések). Nagyobb gyermek esetében felkeresheti az ezzel foglalkozó cégek bármelyikét, ahol ingyenes hallásmérést biztosít

- „Ha a szülőnek a legkisebb gyanúja is felmerül arra nézve, hogy a gyermeke nem megfelelően reagál a hangokra, utasításokra, kérje szakember segítségét.”

nak. Ezeken kívül igénybe veheti a szülő egy hallássérültek oktatására szakosodott intézmény (Romániában az egyetlen ilyen típusú intézmény Kolozsváron van) audiológiai szakszolgáltatásait is.

Amennyiben az audiológus bizonyos hangfrekvenciákon halláscsökkenést állapít meg, a hallókészülékkel való mihamarabbi ellátást fogja javasolni. Ennek eredményeképpen azok a hangfrekvenciák, ahol a gyermek gyengébben hall, kiegyenlítve lesznek és így a meglévő beszédhibák is korrigálhatókká válnak.

NAGY SZILÁRD
a kolozsvári Hallássérültek 2-es számú
Intézetének gyógypedagógusa

• Napsütéses nagyszünet az iskola folyosóján

• Lelkes elsős Step by Step osztályban

• Feladatmegoldás Step by Step osztályban

A szamosújvári magyar gyermekek

A szamosújvári 2-es számú iskola főépületét az örmény közösség építette 1777-ben (Szongott Kristóf monográfiája szerint) vagy 1782-ben (Szolnok-Doboka vármegye monográfiája szerint). Kezdetben leányiskolaként működött. Az iskola önálló jogi személyiséggel rendelkezett 2011 szeptemberéig, amikor a tanügyi reform értelmében összevonták az 1-es számú iskolával. Jelenleg az 1-es iskola alegységeként működik az intézmény, ez anyagi függőséget és az iskola és a tanfelügyelőség közötti kommunikáció megnehezítését jelenti. A 2-es iskolában 364 diák tanul, ezek közül 180 elemista és 184 általános iskolás. Az elemi osztályokban 84 magyar és 96 román gyermek tanul, a felsőbb osztályokban pedig az oktatás csak magyar nyelven folyik. Az 1-es iskolában csak

• Nagyszünetben az udvaron

és környékbeli gyerekek iskolája

román osztályok vannak és a tanulók létszáma közel 550. Iskolánk az egyetlen, ahol a szamosújvári kisiskolások magyarul tanulhatnak, gimnáziumi osztályaink pedig nemcsak a szamosújvári, hanem a környékbeli magyar gyerekeket is összegyűjtik. 2005-ben az elemi osztályokban bevezették a step by step alternatív oktatást, ami azóta is sikeresen működik. Az intézmény együttműködik a Téka Alapítvánnyal, a diákok egy része a Téka bentlakásában lakik, a gyerekek szabadidejükben az alapítvány által szervezett programokon vesznek részt. 2010-ben megkezdődött a KEMÉNY ZSIGMOND önálló magyar iskolaközpont építése Szamosújváron. Ez az iskolaközpont gyűjti majd össze Szamosújvár és környéke magyar diákjait, felvállalva a beolvadás folyamatának lassítását.

• Nem könnyű elsősnek lenni

• Komolyabb diákfegyelem

FOTÓK: TÓTH ORSOLYA

• Színes füzetből színes olvasmányok (vagy) gondolatok

Beszélgetés Csermák Zoltán zenei szakíróval

Hogyan lehetne operabaráttá tenni a fiatalokat?

– Hogyan látja az opera helyzetét a mai szórakoztató műfajok színes kínálatában? Miben módosult az opera mint szórakoztató műfaj a fénykorától máig?

A 20. század második felében megváltoztak a szórakozási szokások, a film, a televízió, az internet világában mindenképpen szűkült az operarajongók tábora. A korrekt válaszhhoz az is hozzátartozik, hogy a korábbinál lényegesen kevesebb opera születik, s a kortárs zenei művek megértéséhez lényegesen nagyobb zenei felkészültség kell.

– Általában milyen réteg érdeklődik az opera iránt?

– Kocsis Zoltán (kétszeres Kossuth-díjas és Liszt Ferenc-díjas karmester, zongoraművész és zeneszerző – szerk. megj.) néhány évvel ezelőtt úgy nyilatkozott: „a hallgatóság átalakult, harminc évvel ezelőtt még tudtam, kik ülnek a nézőtéren, ismertem a közönséget, s a közönség is ismert engem. Ma nem tudom, hogy a banktisztviselő, a bróker, az üzletasszony, a plázacica mögött milyen zenei fogadókészségek rejlenek. A koncertlátogató törzsközönség felhígult és átalakult fogyasztóvá.” A Magyar Állami Hangversenyzenekar fő-zeneigazgatója, amikor a fenti gondolatokat kifejtette, a hangversenyéltre gondolt, de az elmondottak az opera világára is vonatkoznak. Egy jól beharangozott vendéjáték, híres énekes, rendező az operától távolabb álló nézőt is a széksorokba ültetheti.

– Milyen újításokat enged meg a műfaj úgy, hogy ne csorbuljon az értéke, annak érdekében, hogy megfeleljen a kor követelményeinek?

– Mint az előző kérdésnél is említettem, egy kiváló előadás sokat lendíthet az opera ügyén. Ne feledjük, a „három tenor”, Jose Carreras, Plácido Domingo, Luciano Pavarotti együttes fellépése stadionokat töltött meg. A Metropolitan Opera közvetítéseit, hála a műholdaknak, a rádióban és hangversenytermekben is lehet követni. Nagyon sok fiatal ismerheti így meg a műfajt, s válhat operabaráttá.

Az MR3-Bartók Rádió évtizedek óta közvetíti a New York-i Metropolitan Opera előadásait. A világ leghíresebb dalszínházának színvonalas produkciói méltán vívták ki a hazai zenebarátok elismerését, s egyre több hívet

„Sajnos a zeneoktatás színvonala az utóbbi évtizedekben nagyot esett. A kodályi módszer egykor generációkkal kedveltette meg a zenét, s ha átlagtanulónak partitúrát adtak a kezébe, nem jött zavarba.”

szereztek az opera műfajának. Most például egy játékot szerveztek, amelynek győztese New Yorkba repülhet egy „Met”-előadásra. Nagyon sok fiatal is bekapcsolódott a játékba, s ha már

• Csermák Zoltán: „Nagyon sok függ a pedagógusoktól, akik jó példákkal, magyarázatokkal színesíthetik az oktatást.”

– Az opera egykor a társadalmi élet központja volt. Németországban, Olaszországban minden magára adó város színházat tartott fenn, ahol az operatársulatnak is megbecsült helye volt. A bemutatók fontos társadalmi eseményeknek számítottak, a legnépszerűbb dallamokat másnap már az egész város fújta, s a széplelkű leányok is felvették zongorarepertoárjukba.

• „Danny Kaye, a filmsztár és humorista a 70-es saját költségén a Metropolitan Opera épületét,

• Kacsóh Pongrácz János vitéze a Kolozsvári Magyar Opera előadásában

megérintette őket az opera „szele”, talán amikor a budapesti programokat pásztázzák, az opera is szóba jöhet. Természetesen ez fordítva is igaz, egy unalmas előadás egy életre törölheti a korábbi élményeket.

– Az opera egy komplex műfaj befordási, értelmezési szempontból is. Ön szerint honnan kell egy diáknak megközelíteni egy előadást, mi lehet a fiatalok opera felé fordulásának a kulcsa?

– Egy példakép sokat jelenthet. Az opera évszázadok alatt nyerte el mai formáját, s minden kornak megvolt a

maga stílusa, amit alaposabb tanulmányozással lehet csak megismerni. Nagyon sok függ a pedagógusoktól, akik jó példákkal, magyarázatokkal színesíthetik az oktatást. Jó példa erre a híres filmszínész, Danny Kaye. A filmsztár és humorista a 70-es évek elején évente több előadásra is kibérelte saját költségén a Metropolitan Opera épületét. Négyezer gyereket hívott meg a „Look in” (Betekintés) című előadásaira, s a kicsiknek néha humorosan, néha komolyan beszélt az operáról. Az elmondottakat igazi nagyzenekar és neves énekesek illusztrálták. Ötven perc után közölte: „Mindenki mehet pisilni!” A szünet után csöngettek, s ment tovább az okítás. A gyerekek lebilincselve hallgatták. Danny, noha nagy nevetető volt, ezeken a délelőtti órákon eszközei tárában nem a humorra helyezte a hangsúlyt, hogy a kisebbeknek átadhassa az opera szeretetét.

Sajnos a zeneoktatás színvonala az utóbbi évtizedekben nagyot esett. A kodályi módszer egykor generációkkal kedveltette meg a zenét, s ha átlagtanulónak partitúrát adtak a kezébe, nem jött zavarba. Az operát nem szabad temetni, úgy tűnik, képes a megújulásra. A „jó bornak is kell céger” elv alapján viszont az operaszeretet továbbadásához felkészült és elhivatott emberek kellenek.

FODOR ENIKŐ

Az opera virágkora

A 16. század ismert műfaja, a hangszerkísérettel ellátott egyszólamú ének, a monódia egyre bővült rövidebb drámai jelenetekkel (intermezzo), míg a század végére létrejött az első mai elemeket is magában foglaló operaelőadás. Firenzében a 17. század legelején hangszerekkel kísért énekbeszédként volt ismert. A század elején a velencei opera virágzott, megkezdődött a recitativo és az ária szétválása, mely végül a nápolyi operában különült el egymástól teljesen. A 18. század során az olasz vígopera és a vidám és komoly jeleneteket felvonultató úgynevezett semiseria életképebbnek bizonyult a komoly operánál, erre jó példák Mozart művei. A 19. században ugyan az olasz opera egyeduralma teljes, de kialakulnak a nemzeti operák is. Franciaországban időközben a nagyopera élte virágkorát, míg Németország a 19. században valóságos opera-nagyhatalommá nőtte ki magát, így például Richard Wagner az ún. wagneri zenedráma megteremtésével erősítette a műfaj drámaiságát.

A magyar opera

Magyarországon, akár az összes többi európai országban, először főúri kastélyok házi színpadain játszottak német és olasz operákat. Az első feljegyzés ilyen előadásról 1677-ből való: gróf Forgách Ádám pozsonyi palotájában pásztortjátékokat adtak elő. A 18. században több főúri színház is létrejött, közülük a legismertebb az Esterházy-hercegek fertődi, majd kismartoni kastélyában létrehozott opera volt. Haydn számos operáját itt mutatták be. Jelentős volt báró Patasich Ádám püspök nagyváradi színháza is. A későbbi polgári operajátszás szempontjából fontosnak számított Erdődy János gróf 1785–1789 között fennállt pozsonyi operája. A magyar opera kezdetét Chudy József *Pikkó herceg és Jutka Perzsi* című daljátékának 1793. május 6-ai, budai ősbemutatójától szokás számítani. E mű zenéje elveszett. Az első, mai értelemben vett magyar opera Ruzitska József (kb. 1775–1883) *Béla futása* című műve volt. Ezt az operát 1822-ben mutatták be. A magyar nemzeti opera atyjának Erkel Ferencet (1810–1893) tekintik, őt követte az első magyar vígopera (A csel) komponistája Bartay András (1799–1854), Mosonyi Mihály (1815–1870), Hubay Jenő (1858–1937), Goldmark Károly (1830–1915), majd Bartók Béla (1881–1945).

évek elején évente több előadásra is kibérelte 4000 gyereket hívott meg.”

Beszélgetés Fekete Miklós kolozsvári zenetanárral

„Mindenfajta zenében a minőséget kell keresni”

Vajon hogyan lehet közel hozni a képernyőhöz, a technóhoz, a hip-hophoz, alternatív és egyéb könnyűzenei műfajokhoz szokott, abban szocializálódó generációt az opera műfajához? Ismerik-e, és ha igen, mennyire ismerik a fiatalok a műfajt? – kérdeztük Fekete Miklóst, a Babeş–Bolyai Tudományegyetem tanárát, aki a Református Teológia keretében működő Zenepedagógia szakon tanít.

Az opera megismerésének előkészítése

„Természetes, hogy mint műfajról, az operáról is hallanak a diákok. Azt azonban, hogy mennyit, mit és hogyan – az iskolától, szülői kulturális háttértől, környezettől (hogy van-e az illető városban vagy a környéken opera mint intézmény) –, az a tanítótól, az osztályfőnöktől és a zenetanártól is függ. A kolozsvári iskolákban ezek a feltételek többnyire biztosítottak” – fejtette ki a zenetanár.

Arra a kérdésre, hogy mennyire van jelen az iskolai tantervben az opera, és hogy véleménye szerint elég-e csak a tanterv megszabta keretek közt foglalkozni a gyerekek klasszikus zenére/operára való nevelésével, Fekete Miklós kifejtette: az általa ismert kolozsvári magyar tannyelvű osztályokban felkészült tanárok tanítanak. A zenetörténetet felölelő tanterv is megszabja a fontosabb operák ismeretetését. Mint mondta, az sem mindegy, hogy heti egy, kétheti egy, vagy heti nulla ének-zene órájuk van a diákoknak, profiltól függően. „Természetesen ezen elmerengeni már más lapra tartozik – minket itt csupán az érint, hogy a tanárnak jóformán semmi időkeret nem áll rendelkezésére megfelelőképpen előkészíteni a terepet, sem a kérdést érintő operaműfaj, sem sok más egyéb felvezetésére” – szögezte le a szakember. Arra a kérdésre, hogy hogyan lehet közel hozni a képernyőhöz,

a technóhoz, a hip-hophoz, alternatív és egyéb könnyűzenei műfajokhoz szokott, abban szocializálódó generációt például az opera műfajához, Fekete Miklós kifejtette, az opera komplex vokális és instrumentális műfaj, így csak az tudja igazán értékelni, akinek affinitása van a kóruséneklés, a szólóéneklés, a hangszerjáték, szerepjáték iránt.

„Az opera komplex vokális és instrumentális műfaj, így csak az tudja igazán értékelni, akinek affinitása van a kóruséneklés, a szólóéneklés, a hangszerjáték, szerepjáték iránt. Ennek előfeltétele az óvodai és iskolai sok-sok éneklés, majd sokaknak a kóruséneklés, alapfokú hangszerstanulás, rengeteg minőségi zene hallgatása.”

Ennek előfeltétele az óvodai és iskolai sok-sok éneklés, majd sokaknak a kóruséneklés, alapfokú hangszerstanulás, rengeteg minőségi zene hallgatása.

Sok múlik az iskolán, a tanárokon
Kolozsvárnak például nagy szerencséje van a zeneiskolájával, és az általános

Fekete Miklós zenetanár általános iskolában, a kolozsvári Horea úti zeneiskolában oktatott zenét. A Báthory István Elméleti Líceumban 5–8. és a János Zsigmond Unitárius Kollégiumban 1–4. osztályban oktatott 2005–2009 között. 2009-től a BBTE Református Teológia keretében működő Zenepedagógia szakon tanít.

• Mozart *Varázsfuvolája* a Kolozsvári Magyar Opera előadásában

iskolás oktatás mellett folyó, államilag támogatott, magyar nyelvű zenei oktatással (Horea úti délutáni zeneiskola, Tanulók klubja), vagy magánjellegű oktatással, ahol ezekre lehetőség adódik, és nagyon sokan élnek is vele – szögezte le a zenetanár. Véleménye szerint ez nagymértékben meghatározza a magyar diákok zene iránti fogékonyságát, értékítéletét. Az ott tanuló diákok pedig nagymértékben meghatározzák az általános iskolák zenei életét (énekezen órák, kóruséneklés, hangszeres előadások révén). A mostani tantervi keretről szólva Fekete Miklós úgy nyilatkozott, órák hiányában keveset lehet elvárni csak ettől. Vélekedése szerint a szülők, tanárok és nem utolsósorban

„A diákok előtt a cselekményt nem lehet és nem kell eltitkolni, még akkor sem, ha ez tragikus vagy fájdalmas kimenetelű. A regényhez, drámához hasonlóan – de érzelmileg sokkal erőteljesebben – virtuális »megtapasztalást« eredményezhet, esztétikai, etikai stb. értékek ütközését, egymással szembeni felülkerekedését, alulmaradását.”

az igazgatók nagy érdeme lenne, ha az iskolákban legalább az úgynevezett opcionális órák keretében hangsúlyt fektetnének a művészeti nevelésre, így az ének-zenére, hangszertanításra is. Példának okáért több helyen öröndes módon furulyacsoporthoz működnek, a diákoknak lehetőségük adódik hangszertanulásra iskolai keretek között. „A tantervi óraszám megváltoztatása tulajdonképpen szélmalomharc, politikumfüggő, vagyis amolyan „macska vacsorája” – fejtette ki a szakember.

A librettó és szcenárió szerepe

Mint fogalmazott, a hip-hop, alternatív, „könnyűzenei” stb. műfajok között is találhatóak minőségi zenék a javából. És azok hallgatásával sincsen semmi baj, a lényeg az, hogy mindenben a minőségre kell törekedni. „Aki zeneileg nevelt, az ki tudja választani

a kínálatból a minőségi zenét. És a képernyő előnyeit is el kell fogadnunk, sőt, ki kell használnunk. Olyan felvételeket, előadásokat láthatunk-hallhatunk így, amelyeket megtekinteni sem lehetőségünk, sem pénzünk nem lenne. Természetesen ezek által, virtuálisan sokkal többet tapasztal a néző, hallgató, és a realitásban, „élő” előadáskor is a hasonló igényeket fogalmaz meg, vár el, aminek az operák, filmharmóniák egyre nehezebben tudnak eleget tenni – már csak pénzbeli okok miatt is.

Egyébként a kolozsvári operának például léteznek olyan irányú próbálkozásai, hogy népszerűsítő előadások keretében próbálják megismertetni a műfajt a gyerekekkel: ilyenkor magyarázatokkal, a történetre és a zenére vonatkozó közbeékelésekkel vezetik be a közönséget az illető zenemű rejtelmeibe.

Azokon a településeken, ahol nincsen opera, és nincsenek lehetőségek erre, hogyan lehet megoldani, hogy mintegy „visszavezessék” a diákokat az opera világához? – kérdeztük a szakembert. Fekete Miklós elmondta, a viszonylag kis számú vígoperát leszámítva a művek többsége komolyopera (opera seria). A történet, a librettó minősége, a szcenárió mind-mind szerepet játszik a műfaj megítélésében. „A zenetörténeti kalandozások során nagyon sokszor találkozunk azzal ugyanis, hogy egy-egy zeneszerző remeket alkotott (zenei szempontból) egy közepes vagy épp gyenge librettó nyomán – többnyire persze rendelkezésre készült operák esetében, ahol kézbe kapja a szerző a kész librettót. És mivel a történet az első, amivel megismerkedik a hallgató – ez esetben a diák –, sokat számít ennek a minősége. Mert nem választhatjuk külön a librettót a zenei anyagtól. Így a kevésbé értékes szövegkönyv, cselekményesség meghatározhatja az opera sokszor kedvezőtlen megítélését. És valahol – jogosan. Nem kevés fejtörést okoz ez a mai rendezőknek” – vélekedett a zenetanár. Rámutatott, a diákok előtt azonban a cselekményt nem lehet és nem kell eltitkolni, még akkor sem, ha ez tragikus vagy fájdalmas kimenetelű. Ez egy regényhez, drámához hasonlóan – de érzelmileg sokkal erőteljesebben – egy virtuális „megtapasztalást” eredményezhet, esztétikai, etikai stb. értékek ütközését, egymással szembeni felülkerekedését, alulmaradását.

• Fekete Miklós: „Szülők, tanárok és nem utolsósorban az igazgatók nagy érdeme lenne, ha az iskolákban legalább az úgynevezett opcionális órák keretében hangsúlyt fektetnének a művészeti nevelésre.”

Öröm, lelkesedés, fájdalom, netán az elvesztés, halál érzésének megélését, ami egyfajta módon akár virtuálisan megélt „előjátéka” lehet az életben bekövetkezendőknek vagy újra átélése a már megtörténtnek. A szakember kifejtette, a kolozsvári operában lényeges előrelépése volt a leckeeladások bevezetése. Nemcsak gyermekeknek, hanem felnőtteknek is zenei élvezetet jelentett. A város zenetanárai fel is karolták a leckeeladásokat, mozgósították a diákokat. „Ott, ahol nincs ilyen lehetőség arra, hogy a gyerekek ismerkedjenek az operával, ki lehet használni a felvételeket. A Magyar Opera is előtérbe helyezhetné a minőségi felvételek készítését, nagyívű szétosztását – én például az itteniektől pár előadást tudtam nehezen beszerezni felvételen, és ezek kép- és hangminősége sok kíváncsivalót hagy maga után. Egy következő lépés akár a filmesített előadás-felvétel – a kolozsvári fotó-film szakos diákokat is esetleg be lehetne vonni a BBTE-ről, Sapientiaról, és ez talán anyagilag is segítséget jelenthetne” – fejtette ki Fekete Miklós.

KISS JUDIT

Ferde fordítódsi

A közelgő érettségi táján mindig eszembe jut az a tíz év előtti vizsgasorozat, amit talán a legeszemtelenebbnek mondhattunk: rendőri kísérettel jártuk a megye különböző vizsgaközpontjait begyűjteni az írásbeli dolgozatokat, majd nekilátni kijavítani a központi javítóban... mindezt eszméletlen melegben. De abban az évben nem is ez a főleges jóvénés-ménés volt a legszörnyűbb, hanem a tételfordításokra való végehossza-nincs várakozás. Nem nekünk, tanároknak, hanem a diákoknak. Akik reggel nyolctól bent ültek a teremben és vártak. Volt olyan vizsgaközpont és olyan próba, ahol kora délutánra sikerült lefordítani az országos nyilvánosság előtt reggel kihúzott – román nyelvű tételt. Igaz, volt olyan diszciplína is, ahol alig egy órán belül megkapták a kérdéseket. Reáltárgyakból elsősorban – fizikából és infóból –, bár a gyorsaság nem ritkán a pontosság kárára történt, egy-egy feladatot nem fogalmazott meg szabatosan a fordító tanár, a gyerek dolgozatát pontozták le emiatt, óvás, herce-hurca... Egy szóval agyrem.

Műfordítás – kapásból?!

Magyar szakos lévén, nekünk nem kellett fordítanunk – annál több gondot okozott a világirodalom. Ráadásul abban az évben kétféleképpen is lehetett a világirodalmat választani, ha jól emlékszem, az egyik volt az E próba, a másik az F. A hivatalos változatban románul fogalmazták meg a kérdéseket, s a gond nem is az úgynevezett elméleti feladványokkal volt (egy-egy szerzőről vagy stíluskorszakról „értekezni”), hanem a gyakorlati feladattal: az egyik nap egy Shakespeare-szonettet, a másik nap egy Rilke-verset kellett stilisztikailag elemezni, külön kiemelve néhány stílusalakzat értelmezési kötelezettségét. S mivel sem egyik, sem másik szerző nem románul alkototta műveit, a tételen román műfordítás szerepelt. Amikor az első próbánál megláttam a Shakespeare-szonettet, semmi fennakadást nem gyanítottam, a mi Szabó Lőrinc-fordításainkról ugyanis – állítólag – még angol szakemberek is megkockáztattak olyan véleményyt, hogy vetekednek az eredeti-

vel. De korán örültem, annak a városnak az iskolai könyvtárában ugyanis, ahová engem reggel autón kikísért a megyeközpontból a rendőr, nem volt Shakespeare-szonettkötet. Hiába háborogtam, bevittek a könyvtárba és nagyon készségesen ajánlgatták *Hamlettől* kezdve a *Tévedések vígjátékáig* a darabok egész sorát, szonett nem volt egyetlen polcon sem. Telefon a tanfelügyelőségre, mi legyen, a válasz: fordítsam le gyorsan én a szöveget. Románból? Mi másból? És ha majd halálom után Szabó Lőrinc vár rám a túlvilág egyik sarkánál, bunkósbottal fenyegetőzve? Az érettségi komoly dolog, ne viccelődjek. Sakkmatt. Vagy patt? A helyzetet az egyik, gyermekéért izguló anyuka mentette meg,

„Volt olyan vizsgaközpont és olyan próba, ahol kora délutánra sikerült lefordítani az országos nyilvánosság előtt reggel kihúzott – román nyelvű tételt. Igaz, volt olyan diszciplína is, ahol alig egy órán belül megkapták a kérdéseket.”

akinek eszébe jutott, hogy náluk ott-hon mintha volna egy szonettkötet a polcon. Uccu neki, hazaszaladt, elhozta, kikerestük... győzelem! Nem úgy másnap, ezúttal egy másik városban a Rilke-verssel. Megismétlődött az előző napi telefonálgatás, szülők sorába belőtt kérdés – semmi eredmény. Egy német versantológia még akadhat volna a városban, de az illető vers nem szerepelt benne. Maradt a kapásból elvégezendő műfordítás – miközben nemcsak a hőség kínozta, de a röhögőgörcs is, mivel folytonosan eszembe jutott Karinthy *Műfordítás* című zseniális paródiája. Amiben gyémántlogikával vezet le, hogy az ide-oda való fordítgatás során, a közben óhatatlanul előforduló félrehalás-félreértés miatt hogyan lesz Ady

A Tisza-parton című versének első szakaszából a Herz-szalámi kecskerímes reklámverse. Karinthy egyébként teljes joggal parodizálhatta a gyorsan és figyelmetlenül ferdített fordítókat, ő maga telitalálatú angol fordításait hordozva szakmai tarisznájában. Elég csak a *Gulliver utazásait*, illetve a *Micimackót* említeni, mindkettő óriási fejevertény. Ami viszont az én románból történt Rilke gyorsfordításomról egyáltalán nem volt elmondható, de a gyerekek megértették, megoldották a feladatot, és javításkor még csak erőszakot sem kellett tennem magamon, hogy tisztas érdemjeggyel jutalmazzam a dolgozatokat.

Szerencsére egyetlen évben volt ez a kísérletezésnek mondott szörnyűség, a következőben már ismét normálisabb keretek és körülmények között zajlott az érettségi. Igaz, hogy a két vizsga közti tanév során, amikor alkalmam volt megkérdezni egy minisztériumban üldögélő okostojástól, hogy miért is nem lehet egy egész tanév alatt lefordítani az összes tételt, hogy ne forduljanak elő hasonló esetek, fennsőbbiségesen kijelentette, hogy a kiszivárgás elkerülése végett. Na bumm, úgy látszik, az érettségi afféle csőtörés: szivárog, amíg szivárog, aztán kirobban a sok felgyülemlett butaság. Mi szivárogon ki, amikor eleve megadják a számon kérendő anyagrészeket?! Közben ez is megoldódott, mindenféle szivárgás kizárva és várakozniuk sem kell a diákoknak, utóvégre az íróasztal mögött üldögélőknek egy tanév mégiscsak több időt jelent, mint a vizsgáztató tanárnak a vizsganapi gyorstalpalás.

A tankönyvek fordításáról

A világirodalomhoz viszont még egy pillanatra visszakanyarodnék, mégpedig egy másik, még mindig megoldatlannak, sőt megoldhatatlannak tűnő probléma, a tankönyvek fordítása kapcsán. Ha nem tévedek, a történelem- és földrajzkönyveket még mindig csak fordítani lehet románból, de mintha ugyanez volna a fizika- és kémiakönyvekkel is. Mondom, nem vagyok benne biztos, de hosszú ideig csakis fordítani lehetett, holott szeren-

csére sok fordítani is tudó szakembereink van. De hogy ez a fordítási kényszer kicsoda melléfogásokat szült, arra nagyon jó példa a világirodalom tankönyv. Vagyis ama ominózus első, az 1991-es. Amiben mondhatni jegyzetelve, zanzásítva jelentek meg azok a korszakok, amelyek a román irodalomban nem léteznek. Így aztán az ókori, középkori, reneszánsz és barokk világirodalom egy-két oldalon

„Hogyan is lehet, hogyan is kellene fordítani? Egyértelmű válasz, amolyan egységes recept természetesen nem létezik, a műfordítás »hármast útjának« dilemmájára viszont a mi irodalmunkban sok jó példa van.”

gyorsan szájba csapva, s csak a 18. század végétől kezdődően kezd „áradni” a szöveg. S bár a mi irodalmunk nagyon jól ismeri a reneszánszt, a barokkot, vannak csodálatos antik görög drámafordításaink is, mégis ezt a nagyon sok hiányossággal „büszkélkedő” művet kellett – volna!! – a diákok kezébe adnunk. Inkább a tankönyvmentes magyarázatot-jegyzetelést-szövegolvasást választottuk, s talán nem jártak rosszabbul az osztályaink. Ezek után jogos a kérdés: hogyan is lehet, hogyan is kellene fordítani? Egyértelmű válasz, amolyan egységes recept természetesen nem létezik, a műfordítás „hármast útjának” dilemmájára viszont a mi irodalmunkban sok jó példa van. A két véglet Babits és Kosztolányi. Babits Mihály mondhatni teljesen kiiktatta saját egyéniségét a fordításból, számára az eredeti alkotó-alkotás volt kizárólagosan fontos. Egészen fiatalon kezdte el például fordítani Dante *Isteni színjátékát*, s bár folyamatosan jelentek meg az elkészülő részek, mindig talált javítani valót, vissza-visszatért egy-egy terzinához – s már halálos beteg, amikor a kész műért megkapja az olasz akadémia nagydíját. Kosztolányi viszont a legnagyobb könnyedséggel fordított japánból, óperzsából vagy

kínából – legtöbbször a németet használva közvetítő nyelvként. De akármilyen nyelven is íródott az eredeti, a Kosztolányi-fordítás hamisítatlan Kosztolányi-vers lett. (A közvetítő nyelvből való fordítással kapcsolatban egyébként Esterházy Péternek volt egy nagyon szellemes mondása, amikor a *Harmonia caelestis* kínai fordításáról kérdezték: nem is tudom, mit mondjak, csak nézem, nézem, állítólag az én nevem szerepel rajta, de nemcsak hogy nem tudom elolvasni, de írni sem én írtam egyetlen szavát sem – nyilatkozta.) A magyar irodalomban Kazinczytól és Vörösmartytól kezdve a kor legjobb alkotói egyben a legjobb műfordítók is – zömük a Babits-Kosztolányi ellentétes magatartás közti „arany középutat” választva. Ha szabad illet mondanunk, akkor talán ez a legeredményesebb fordítói magatartás, vagyis az eredetinek nem szabad háttérbe szorulnia, de a műfordító egyénisége is átszívárogathat a fordításba.

Fordítható-e bármi?

Az alcím szóbeli kérdés, mivel a válasz egyértelmű és magától értetődő: nem. A szövegek „fordítása” például szinte kivétel nélkül ferdtetés lesz, mert ha szellemükben ugyanazt fejezik is ki, a megfogalmazás különbözik. A jelentéktelen semmisség fölösleges felfújását például mi úgy mondjuk, hogy bolhából csinál elefántot. Románul viszont úgy hangzik, hogy „din tîntar armăsar”. Arról természetesen fölösleges értekezni, hogy melyik mondás jobb vagy érdekesebb, lévén abszolút egyenértékű, mi akkor is értetlenkednénk a csődör hallatán ugyanúgy, mint a román anyanyelvű az elefánt miatt. De a szó szerinti fordítás egyéb értetlenkedéseket is szül: már-már klasszikussá vált a különböző húsipari termék gyűjtőnévének, a hideg felvágottnak rece sustáit-ként emlegetése a mezeli helyett. Ennek a szemellenzős, tudatlan ferdtetésnek az eltűlése volt jó pár éve divatban, amikor például a magyar halkan románul úgy hangzott, hogy peste-vier, a Teréz Tu, aramă, a brațul piciorului pedig egyszerűen karalábét „jelentett”. De az ilyen típusú hülyéskedéseken túl az, hogy irodalmi igényű szövegben mi fordítható és mi nem, az nem tanítható és nem tanulható meg visszavonhatatlanul soha. Mondhatnám, hogy

arra olyan tehetséggel kell születni, mint amilyen Ady Endre született. Aki az emblematikus halálversében, a *Párisban járt az Ősz* címűben annak a sugárútnak – Boulevard Saint Michel –, amelynek egyik mellékutcájában lakott és naponta legalább kétszer végigment rajta, magyarra fordítja a nevét – Szent Mihály útja –, ezzel eleve pluszinformációt közölve a halálról az olvasónak. (Ezelőtt száz évvel ugyanis még eléggé általános volt a Szent Mihály lova – ravatal megfelelés ismerete és használata.) Ezzel szemben a legösszetettebb és legmesszebbmenően hazavállaló magyarságversének a címében francia elnevezést őriz: *A Gare de l'Est-en*. Ha ugyanis lefordítja Keleti Pályaudvarra, annak a hatása épp ellenkező lesz: nem Párizsból megy haza, vállalva sorsát és küldetését, hanem otthonról indul világgá.

„A fordítást valójában nem lehet igazán sem megtanítani, sem megtanulni. Természetesen a jó fordításra gondolok. Mert gyengét, sőt nevetségeset könnyű produkálni. Egyszerű számítógépes fordítóprogramok is képesek egymás mellé rakni más-más nyelven a szavakat.”

Sok példát említettem, sok felé irányítottam a figyelmet, de ismétlem: a fordítást valójában nem lehet igazán sem megtanítani, sem megtanulni. Természetesen a jó fordításra gondolok. Mert gyengét, sőt nevetségeset könnyű produkálni. Egyszerű számítógépes fordítóprogramok is képesek egymás mellé rakni más-más nyelven a szavakat. De olyasmivel meg minek foglalkozni, mi értelme időt pocsékolni rá?

MOLNÁR JUDIT

Fellőtték az űrbe a sepsiszentgyörgyi Székely Mikó Kollégium

négy diákja által épített műholdat

Miniszatellit üdítősdobozban

Fellőtték az űrbe a sepsiszentgyörgyi Székely Mikó Kollégium négy diákja által épített miniszatellit. A szerkezetet Norvégiában, az andoyai rakétakilövő állomásról lőtték ki, pontosan működött, kinyílt az ejtőernyője, elvégezte a méréseket, az adatokat adóvevőn továbbította, majd a diákok az eredmények alapján 15 perces angol nyelvű prezentációt tartottak. A sepsiszentgyörgyi iskola Bolyai elnevezésű csapata Pető Mária fizikatanár vezetésével nevezett be az európai CanSat vetélkedőre, amelyet az Európai Űrszövetség (ESA) és a norvég szaktestület (NAROM) hirdetett meg középiskolásoknak. A vetélkedő döntőjébe tizennégy európai csapatot választottak ki, a sepsiszentgyörgyi diákok Ausztria, Belgium, Csehország, Dánia, Franciaország, Görögország, Norvégia, Írország, Olaszország, Skócia, Portugália és Spanyolország csapataival mérkőztek meg. A mikós fizikatanár csillagászati és más konferenciák állandó résztvevője, így időben megkapja a pályázati felhívásokat, ezeket továbbítja a diákoknak. A norvég kiírásra négy fiatal jelentkezett: Rosu Kriszta, Popescu Andrea, Kovács Gellért Pál és Pünkösti Zsolt. A feladatuk az úgynevezett CanSat megépítése volt, vagyis az Európai Űrszövetség által biztosított alapsomagból egy üdítősdobozban elférő mérőegységet kellett készíteni. A bírálóbizottságnak havonta küldtek jelentést mindenről, amit dolgoztak, majd a végén a teljes munkát be kellett mutatni: mit miért és hogyan mértek, és ebből milyen következtetéseket vontak le. Az április 22–28. között sorra kerülő versenyen másodpercenként mérték a hőmérsékletet és a légköri nyomást, légrétegenként a szennyezést, a por mennyiségét. Ez volt az első közös projektjük, mindenkinek megvolt a feladata, például a népszerűsítés és a támogatások megszerzése is komoly kihívásnak bizonyult.

Elméleti tudás a gyakorlatban

Zsolt elmondta, minden tervszerűen működött, egyetlen kisebb probléma adódott, az egyik elektronikájuk meghibásodott, a vártnál jobban melegeedett, ám ez a projekt kivitele-

• A sepsiszentgyörgyi Bolyai-csapat Pető Mária fizikatanár vezetésével nevezett be az európai CanSat vetélkedőre

zésében nem okozott gondot. Andrea elmesélte, hogy éjjel kettőig dolgoztak a másnap reggeli 15 perces bemutatón, és amikor kész lett, nem tudták lementeni. Végül húsz perc után ez is sikerült. Gellért elmondta, a többi csapat sokkal összetettebb szerkezetet épített, ők szaklíceumokból érkeztek, a többség elektromérnöknek készül, így önértékelésükkel elkészítették azokat az alkatrészeket is, amelyeket az elméleti liceumban tanuló sepsiszentgyörgyiek kénytelenek voltak drágán megvásárolni. „Nagyon fontos tapasztalat volt, hogy a fizikában szerzett elméleti tudást miként lehet a gyakorlatban felhasználni, megépítettük a szerkezetet, beprogramoztuk, működött, hatalmas sikerélmény volt” – szögezte le Gellért. A lányok pedig arra hívták fel a figyelmet, hogy a tudományos életben nemcsak fizikusoknak, matematikusoknak van helyük, bármikor be lehet kapcsolódni.

Itthon is hasznosítható

– A feladatnak több kihívása volt: a szerkezetnek el kell férnie egy üdítősdobozban, elég hosszú ideig kellett mérnie, át kellett vészelnie a landolást. Pénzben, időben és munkában is igényes projekt volt” – szögezte le Pető Mária. A tanárnő hangsúlyozta, a szerkezetre más szenzorokat is rá lehet majd építeni, nagyon hasznos lenne, ha ugyanezeket a méréseket vagy akár többet itthon is elvégeznének. Az eredményeket össze lehet hasonlítani a helyi környezetvédelmi hivatal adataival, a környezetvédők ugyanazokkal az érzékelőkkel

földi beállításban mérnek, míg a Bolyai-csapat által épített szerkezetet ki lehet dobni egy mezőgazdasági vagy sziklopülőből is. A projekt egyik hozadéka, hogy a diákok megélték a természettudomány tapasztalati megközelítését olyan körülmények között, miszerint az általános vélekedés az: nem érdemes bütykölni, hiszen az internetről minden információt meg lehet szerezni, mondta Pető Mária.

BÍRÓ BLANKA

Kamaszkori diszlexia és iskolai kudarc

Tájékoztató jellegű kiadványt jelentett meg Kolozsváron a PsihoProEdu Egyesület a kamaszkori diszlexiáról. Az 5–8. osztályban tanító pedagógusok számára összeállított kiadványban egy olyan felmérés eredményei is olvashatóak, amelynek elsődleges célja a diszlexia tüneteit mutató gyermekek azonosítása a kolozsvári magyar diákok körében. Mint a szerzők fogalmaznak, „az 5–8. osztályos serdülők populációjából szerették volna kiszűrni azokat, akik a diszlexia tüneteit mutatják olvasási-írási feladatokban. Azonosításuk és felmérésük azért fontos, mert a valószínűsíthető iskolai kudarc elkerülése érdekében csak ezekre az adatokra támaszkodva nyújthat nekik megfelelő támogatást, segítséget az iskola és a tanárok”.

Nem minden gyenge eredmény írható a tanulási zavarok számlájára

Mint a felmérést végző szakemberek rámutattak, az adatok statisztikai feldolgozása és elemzése alapján

„A diszlexiás gyerekek azonosítása és felmérése azért fontos, mert a valószínűsíthető iskolai kudarc elkerülése érdekében csak ezekre az adatokra támaszkodva nyújthat nekik megfelelő támogatást, segítséget az iskola és a tanárok. A felmérést végző szakemberek rámutattak, hogy az általuk felmért tanulók 11 százaléka nagyon gyenge eredményt ért el, és feltételezhető, hogy közöttük nagy arányban fordulnak elő diszlexiás diákok.”

megállapították, hogy az általuk felmért tanulók 11 százaléka nagyon gyenge eredményt ért el, és feltételezhető, hogy közöttük nagy arány-

ban fordulnak elő diszlexiás diákok. Természetesen nem minden gyenge eredmény írható a tanulási zavarok számlájára, az oktatók mégis fontosnak tartják, hogy ezeket a tanulókat részletes szakértői vizsgálatnak vessék alá, hogy a diszlexiásokat azonosíthassák. Mint a felmérésből kiderült, minden osztályban a másolás ment a legjobban és a tollbamondás a leggyengébben. A kutatás eredményei arra is rávilágítanak, hogy a szövegértés 5. osztályban a legjobb, a leggyengébb 7.-ben, míg 6.-ban és 8.-ban egyforma szintű. A tollbamondás eredményei egyértelműen 8. osztályban voltak a leggyengébbek és 5. osztályban a legjobbak. Mint a szakemberek felhívják a figyelmet, 5. osztálytól 8.-ig javasolt további vizsgálatoknak alávetni azokat a diákokat, akik főleg szövegértésben és tollbamondásban gyengén teljesítettek, és más, specifikusan diszlexiásokra jellemző sajátosságokat is mutatnak. Szintén a következtetések közé tartozik, hogy azok a diákok, akik a felmérésen gyengén teljesítettek, az iskolai felmérésekben is kisebb jegyet kaptak. A tanárok számára készült hatkérdéses kérdőív eredményei azt mutatják, hogy a szaktanárok megítélése szerint az 5–8. osztályos diákok megközelítőleg 10 százalékanak vannak írás-olvasással kapcsolatos problémái, közülük pedig 3 százaléknak súlyos zavarai. Azok a diákok, akik a diszlexiaszűrő feladatban gyengén teljesítettek, a tanári megítélésben is gyenge eredménnyel szerepeltek. Mint a szakemberek rámutatnak, eredményeik a kolozsvári magyar 5–8. osztályosokra érvényesek és nem általánosíthatóak. Az eredményekben megnyilvánuló tendenciákat viszont érdemes figyelembe venniük és ellenőrizniük más iskolai populációkat tanulmányozó szakembereknek, tanároknak is.

Fontos a speciális diszlexiaszűrő próbák alkalmazása

A felmérés során nyert adatok azt tükrözik, hogy a magyar szakos tanárok helyesen észlelik, ítélik meg tanítványaik olvasással-írással kapcsolatos problémáit. Mivel ezeknek a háttéré-

ben számos tényező állhat, úgy vélik, különösen fontos a diszlexiával kapcsolatos alapismereteket nyújtani a tanároknak. Ha ugyanis azok nem ismerik fel, hogy valójában tanulási zavar okozza az írás-olvasással kapcsolatos gondokat, akkor a diszlexiás

„Lényeges, hogy a szaktanárok információkat kapjanak a diszlexia tüneteivel, okaival kapcsolatosan, valamint fontos a speciális diszlexiaszűrő próbák alkalmazása és a szakemberek által végzett részletes vizsgálat is. Az azonosítás azonban csak első lépése a diszlexiás serdülők támogatásának.”

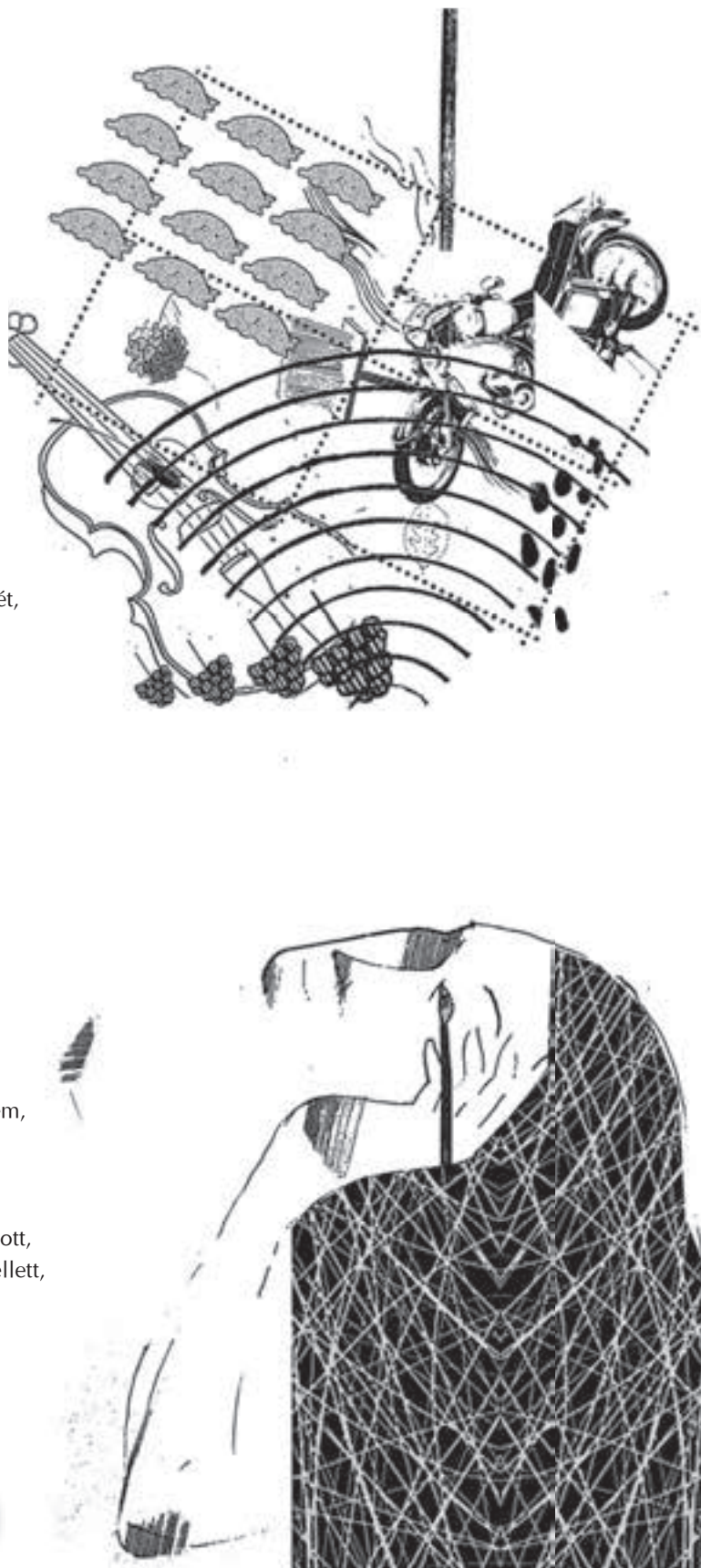
diákok megfelelő támogatás helyett problémáikat tovább súlyosbító vizsgajelzéseket kaphatnak. A diszlexiás serdülők **minél pontosabb azonosításában tehát fontosak** a szaktanárok megfigyelései a diákok írás-olvasási készségeivel kapcsolatosan. Ezenkívül lényeges, hogy a szaktanárok információkat kapjanak a diszlexia tüneteivel, okaival kapcsolatosan, valamint fontos a speciális diszlexiaszűrő próbák alkalmazása és a szakemberek által végzett részletes vizsgálat is. Az azonosítás azonban csak első lépése a diszlexiás serdülők támogatásának. „Ugyanolyan súlyal esik latba az iskolák, tanárok és szülők által biztosított DISZLEXIABARÁT környezet és a speciális didaktikai stratégiák alkalmazása. Ehhez bárkinek hatékony segítséget nyújthatnak a tanulási zavarokban járatos nevelési szakemberek és segítő pedagógusok, akik az iskolai tanácsadó központokban és logopédiai rendelőkben dolgoznak” – hívták fel a figyelmet a kiadvány szerzői.

K. J.

Életem

Ha apa mérnök és anya tanár,
 rám a vonalzó vagy a tábla vár,
 vagy úszhatok,
 súlyozni mehetek,
 mint apa ment -
 vagy tánclépésben,
 ahogyan anya tette,
 elkápráztathatok pár idegent,
 esetleg hegedülhetek,
 azt nagypapa tudta,
 igaz, hogy anya szerint
 kínlódóeszköz a kotta,
 de nagypapa sem
 kottából hegedült,
 vagy gyűjthetem tovább
 nagybátyám bélyeggyűjteményét,
 ami egyszer rejtélyes módon
 eltűnt, később előkerült,
 gyúrhatok levestésztát,
 nudlit és derelyét,
 főzhetem nagyanyám
 nagyhírű szabógallér-levesét,
 hímezhetek a varrógépén
 csipkés párnahajat,
 hajlonghatok a konyhakertben,
 hortenziák mögött,
 a dália bokrok alatt,
 meszelhetem a nyárikonyha
 napszíta falait,
 javíthatom a Mobrát, miután
 álnok módon ismét árokba vitt,
 a szőlőt metszhetem, kötözhetem,
 törhetem a diót, őrlhetem
 az esti laskába a mákot,
 számolhatom: a kamra mélyén
 az egér hány liszteszsákot kirágott,
 görnyedhetek a mosott ruha mellett,
 cukrozhatom a málnát,
 magozhatom a meggyet,
 és nem tudom meg: rám
 véletlenül mi vár,
 ha apa mérnök és anya tanár.

LÁSZLÓ NOÉMI

Leválási kísérleteim

Amikor megfogant, már beszélgettem vele. Még nem vettem meg a terhességi tesztet, de megérkezéséről jelzett, átáramlott rajtam valami semmi máshoz nem fogható bizonyosság, mintha egy forró drótot húztak volna át rajtam. És az első, amit mondtam Neki, a testem rejtekében figyelőnek, az volt, hogy bemutattam az apjának, lássa közelebbről is a másik első földi vezetőjét is, akit ő választott. Mivel senki nem tudja egyelőre megcáfolni, hogy a megszületni vágyó lélek választja a szüleit, inkább ebben hiszek, mint egyéb humbugokban. Ennek a hitnek a fényében saját életem, gyermekkorom, szüleim, testvéreim is tisztábban látszanak. Nos, bemutattam a magzatot az apjának, aztán szerre mindenkinek, meséltem neki mindenről, amit én látok, érzek, megélek a világból. Hazahordtam neki a világot.

Aztán megszületett, néztem ezt az ismerős, mégis teljesen ismeretlen gyermeket, s mivel jobb ötletem nem támadt, továbbra is meséltem neki mindenről, amit közösen láttunk, éreztünk, megéltünk. Tudta, hogyan készül a rántás, hogy a kisbuszok döcögnek és bűdösek, hogy a macska dorombol, hogy a nap legtöbbször hétágra, de néha, amikor különösen sok a sziporka, hetvenhét ágra süt, és érezte, szeretve van, már amennyire tőlünk telik.

„Az ismerősség minduntalan emlékeztetett arra, hogy tudom, ki ő, az idegenség pedig arra, hogy nem tudhatom, ki ő. De azért mégis ott voltunk az anya-gyermek szimbiózisunk burkában, ez pedig szempillantás alatt ismerős teret teremtett.”

Közben gyakran kikacsintott ebből a tudásból, jelezve, azért a rántások és dorombolások mögött más is van, mint olaj és liszt és hangszálak játéka. Így ismerkedtünk, állandóan az ismerős- és idegenség között lavírozva. Az

ismerősség minduntalan emlékeztetett arra, hogy tudom, ki ő, az idegenség pedig arra, hogy nem tudhatom, ki ő. De azért mégis ott voltunk az anya-gyermek szimbiózisunk burkában, ez pedig szempillantás alatt ismerős teret teremtett.

Ebből a térből először a bölcsőde szakította ki, de, mivel még szavakkal megfogalmazott világa sitesuta képekben állt csak össze, inkább az érzelmi változásokra tudtunk figyelni. Volt, hogy úgy láttuk, segítségre van szüksége a sérülések közötti talpra állásokban, ilyenkor igyekeztünk, próbálkoztunk mellette, vele lenni. Más helyzetekben úgy láttuk, jobb edződni, erősödni hagyni, szoknia a konfrontálódást. Garanciát, hogy mikor csináljuk jól vagy rosszul, senki nem adhatott, kísérleteztünk szívünkre, ösztöneinkre, tapasztalatainkra, megérzéseinkre hagyatkozva. A nyári vakációban már el is felejtettük a bölcsit, az elszakadási traumák szépen besöpörtek tudalattink szőnyege alá, izgatottan vártuk az óvodát.

Az első nap után meg is kaptuk a világgraszoló dicséretet, hogy milyen ügyes, önálló fiunk van, semmi gond nem volt vele, már első nap beszokott. Az első májhízó reakcióim után mégis összerándult a gyomrom. Amikor egy-két szó után kiderült az óvó néni számára is, hogy már volt bölcsis, hozzátette a dicsérethez, mintegy kullogó szavakként, hogy akkor azért. És ez az akkor azért esett a legrosszabbul.

Hirtelen az összes kérdés, amivel a szülők akkor találkoznak, amikor először engedik ki gyermeküket a világba, legyen az dadus kezére adás, bölcsődei, óvodai vagy iskolai beíratás, a fejembe, vagy inkább a szívem tájékára zúdult. Kell-e, lehet-e, szabad-e másra bízni csemeténket, ha igen, hány éves kortól javallott, hová, kihez, miért? Pszichológusok, pedagógusok, szülők és szakirodalmak véleményei szorongattak, ijesztgettek. Néha még mindig megrohamoznak, teszik-veszik bennem a kérdéseket, a mellette szóló vagy ellenérveket. Ilyenkor én is jövők-megyek a szeretemazóvodát és a nemszeretemazóvodát gondolatok vagy inkább érzések között. Sejttem, hogy ez

az iskolával sem lesz másképp, majd az életterével, munkájával sem, amit, amiket majd választ magának. Sőt, a meny is benne lehet majd ebben a pakliban. S miközben én próbálok rendezgetni szülői életem, a fiunk jól megszerette

„Hordja nekem haza a világot, azt a világot, amelynek egyre vékonyabb szelete közös. Szavakat mond, amelyeket nem értek, hogy aztán kiderüljön, valami dinoszauruszt hívnak így, összefüggéseket vázol fel, amelyeken én soha nem gondolkodtam, vagy ha igen, rég elfelejtettem. Olyan érzelmek színezik szavait, amelyeket én kislánként nem éreztem.”

az óvodát, büszkén emlegeti a barátait, amikor hazajön, mesél nekem mindenről, amit lát, érez, megél a világból. Hordja nekem haza a világot, azt a világot, amelynek egyre vékonyabb szelete közös. Szavakat mond, amelyeket nem értek, hogy aztán kiderüljön, valami dinoszauruszt hívnak így, összefüggéseket vázol fel, amelyeken én soha nem gondolkodtam, vagy ha igen, rég elfelejtettem. Olyan érzelmek színezik szavait, amelyeket én kislánként nem éreztem, mert ezek fiús dolgok, sőt, mondanám férfias dolgok. S miközben a gondolatok és érzelmek állandóan határolják és/vagy nyitják a szülő-gyerek-(most óvoda képében megjelenő) külvilág teridejét, tudom, leválásom a gyermekemről tudatosan már akkor megkezdődött, amikor még csak a vágyképe jelent meg álmaimban, az érzelmi leválásom azonban talán egy életre szóló feladat.

GERGELY EDŐ

A 2012–2013-as tanév szerkezete

A 2012–2013-as tanév szerkezetét az Oktatási, Kutatási, Ifjúsági és Sport Minisztérium 3794/24.04.2012. számú rendelete szabályozza, az 1/2011 számú tanügyi törvény 94. cikkelyének 2. bekezdése valamint az 536/2011-es Kormányrendelet alapján.

A tanév 2012. szeptember 1-én kezdődik és 2013. augusztus 31-én ér véget. A tanítás kisiskolások esetében 35 hetet (172 napot), gimnazistáknak 36 hetet (178 napot) tart. A végzős líceumi osztályok esetében a tanítás 33 hetet számlál, amihez hozzáadódik az érettségi vizsgaidőszaka, még 4 hét. Így a 12. osztályosok 2013. május 31-én végeznek. A 8. osztályt végző tanulók számára a tanítási időszak 35 hétből áll (2013. június 14-én végeznek), valamint 1 hét vizsgaidőszakból.

A 2012–2013-as tanév két félévre oszlik:

Az 1. félév szerkezete:

Tanítás: 2012. szeptember 10 – 2012. december 21.

Őszi vakáció (óvodásoknak és elemi iskolásoknak): 2012. október 29. – 2012. november 4.

1. félévi dolgozatírások határideje: 2012. november 30.

Téli vakáció: 2012. december 22. – 2013. január 13.

A 2. félév szerkezete:

Tanítás: 2013. január 14. – 2013. április 5.

Rendkívüli tanítási hét (Iskola másként): 2013. április 2–6.

Tavaszi vakáció: 2013. április 6. – 2013. április 21.

Tanítás: 2013. április 22. – 2013. június 21. A végzősök számára június 15-ig.

2. félévi dolgozatírások határideje: 2012. május 25.

Nyári vakáció: 2013. június 22. – 2013. szeptember 8.

Az állam által elfogadott hivatalos ünnepeken nincs tanítás.

- A Hivatalos Közlöny 2012. május 15-i számában megjelent az oktatási minisztérium rendelete (OMECTS 3654/2012), amely az elemi oktatás előkészítő, első és második osztályának kerettantervét, valamint az alkalmazásra vonatkozó metodológiát tartalmazza.

A Bölcs Diákok országos szintű vetélkedő eredményei

A Communitas Alapítvány és a www.magyaroktatás.ro honlap által a 2011–2012-es tanévre meghirdetett és lebonyolított Bölcs Diákok országos szintű vetélkedő március 30-án véget ért.

A verseny online formában zajlott, 2011. októberétől 4 fordulón keresztül. Országos szinten 156 csapat jelentkezett a versenyre, 12 megyéből, viszont csak 77 csapat tartott ki mindvégig – ők oldották meg az összes feladatlapot. A verseny igen szoros volt az utolsó pillanatokig

és alig néhány ponton, tizednyi különbségeken múlt a nyertesek rangsora. Eredetileg úgy volt, hogy az első nyolc csapat ingyen táborozást nyer, viszont a szoros küzdelem miatt a 8. és 9. csapat ugyanannyi pontszámot ért el.

Gratulálunk minden csapatnak az eredményes munkához, a kitartáshoz, a vezető tanároknak pedig diákjaik szakszerű felkészítéséhez.

Íme, az eredmények:

Sor-szám	Csapat neve	Tanintézmény	Megye	I. forduló	II. forduló	III. forduló	IV. forduló	Összesen
1.	WESSELÉNYI	ZILAHÍ REFORMÁTUS WESSELÉNYI KOLLÉGIUM	Szilágy	95,00	90,00	98,00	94,00	377,00
2.	NEM JUT SEMMI AZ ESZEMBE	NAGYVÁRADAI MIHAI EMINESCU FŐGIMNÁZIUM	Bihar	100,00	92,00	87,00	87,00	366,00
3.	TÚZFARKASOK	NAGYKÁGYAI MEZŐGAZDASÁGI ISKOLACSOPORT	Bihar	90,00	90,00	91,00	95,50	365,50
4.	AZ ALFÖLDI POLIHISZTOROK	ADY ENDRE ELMELETI LÍCEUM	Bukarest	87,00	94,00	89,00	93,50	362,50
5.	HERO	BARÓTI SZABÓ DÁVID ISKOLAKÖZPONT	Kovácszna	98,00	94,00	78,00	90,00	360,00
6.	A JÁTÉKOS SELLŐK	SZENT GYÖRGY ISKOLAKÖZPONT	Maros	97,00	91,00	90,00	81,00	359,00
7.	VEZETT CSIGÁK	SZILÁGYSOMLYÓI SIMION BÄRNUȚIU FŐGIMNÁZIUM	Szilágy	87,00	88,00	91,00	92,50	357,50
8.	PENTAPENNA	MAROSVÁSÁRHELYI ELEKTROMAROS ISKOLAKÖZPONT	Maros	90,00	85,00	90,00	92,50	356,50
9.	SILVANIA	SILVANIA FŐGIMNÁZIUM, ZILAH	Szilágy	91,00	93,00	87,00	86,50	356,50